

Pakiet edukacyjny

dla lokalnych i regionalnych
instytucji kultury

Rok Edukacji
Ekonomicznej

SPIS TREŚCI

I.	Koncepcja innowacji pedagogicznej	
	„Ekonomia w instytucjach kultury”	4
II.	Scenariusz lekcji	
	„Razem z Jackiem poznajemy budżet domowy”	5
III.	Scenariusz lekcji	
	„Kto nic nie robi, nie popełnia błędów, ale i sam niczego się nie uczy”	9
IV.	Scenariusz lekcji	
	„Reklama dźwignią handlu” – przygotowujemy lapbooki.....	12
V.	Scenariusz lekcji	
	Matematyczna przygoda Przedsiębiorczego Dżeka.....	13
VI.	Scenariusz lekcji	
	Zagrajmy z Dżekiem: usługi w Polsce.....	18
VII.	Scenariusz lekcji	
	Kiedy Polacy będą zarabiać tyle co Niemcy?.....	30
VIII.	Scenariusz lekcji	
	Mordercza spirala – czyli jak nie dać się wkręcić inflacji?.....	33
IX.	Scenariusz lekcji	
	Dlaczego część ludzi nie ma pracy?.....	39

Ministerstwo
Finansów

Dofinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej,
którego dysponentem jest Minister Finansów

Szanowni Państwo,

Przekazujemy na Wasze ręce pakiet edukacyjny. W skład pakietu wchodzi materiały umożliwiające realizację działań edukacji ekonomicznej w Państwa instytucji:

- ▶ książki „Bankructwo małego Dżeka”,
- ▶ komiksy „Przygody przedsiębiorczego Jacka”
- ▶ kolorowanki „Przygody Przedsiębiorczego Dżeka”
- ▶ książki „Ekonomia dla ciekawych”,
- ▶ scenariusze lekcji,
- ▶ książki „ABC ekonomii, czyli pierwsze kroki w świecie finansów”
- ▶ Krajową Strategię Edukacji Finansowej.

Materiały, wraz z cyklem warsztatów szkoleniowych, mają na celu realizację działań edukacyjnych wzmacniających kompetencje finansowe mieszkańców lokalnych społeczności. Opracowane i nieodpłatnie udostępnione materiały, takie jak wystawa, prezentacje, scenariusze, wzory regulaminów konkursów oraz przykładowe pytania i warsztaty online, będą stanowić inspirację i wsparcie dla instytucji kultury w organizacji wystawy i zajęć, jak i kontynuowania działań edukacyjnych w tym obszarze w przyszłości.

Dostarczone materiały zapewne wzbogacą zasoby biblioteczne i dodatkowo będą mogły być wykorzystane jako nagrody w konkursach lub jako materiały pomocnicze dla nauczycieli.

Książki, które trafią do Państwa, stanowią spójny pakiet (już dzisiaj wykorzystywany przez setki szkół) obejmujący etap wczesnoszkolny („ABC ekonomii, czyli pierwsze kroki w świecie finansów”), klasy 4-8 szkoły podstawowej („Bankructwo małego Dżeka”) i ponadpodstawowy („Ekonomia dla ciekawych”).

Z poważaniem

Waldemar Zbytek
Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego
Roku Edukacji Ekonomicznej 2024
www.REE2024.pl

Koncepcja innowacji pedagogicznej „Ekonomia w instytucjach kultury”

Innowacja pedagogiczna „Ekonomia w instytucjach kultury” jest nowatorskim podejściem do nauczania ekonomicznego, które integruje edukację ekonomiczną z różnorodnymi przedmiotami szkolnymi, opierając się na powieści „Bankructwo małego Dżeka” autorstwa Janusza Korczaka.

Przedsięwzięcie jest realizowane przez Fundację Warszawski Instytut Bankowości w ramach obchodów Roku Edukacji Ekonomicznej (www.ree2024.pl) i w związku z przywróceniem w roku szkolnym 2024/2025 powieści Janusza Korczaka „Bankructwo małego Dżeka” do kanonu lektur uzupełniających dla klas IV-VIII szkół podstawowych.

Innowacja składa się z ośmiu scenariuszy lekcji, które obejmują podstawy programowe przedmiotów: język polski, matematyka, edukacja wczesnoszkolna, geografia.

Celem jest ukazanie interdyscyplinarności charakteru powieści, rozwijanie kompetencji ekonomicznych uczniów w atrakcyjny i angażujący sposób, wsparcie nauczycieli poprzez udostępnienie materiałów szkoleniowych i konsultacji oraz osiągnięcie efektu synergii w wyniku korzystania z przekazów i idei powieści Janusza Korczaka „Bankructwo małego Dżeka” na kilku przedmiotach szkolnych.

Planowany czas realizacji przedsięwzięcia – rok szkolny 2024/2025.

1. Cele innowacji

- 1.1. Podniesienie świadomości ekonomicznej i kształtowanie umiejętności finansowych wśród dzieci i młodzieży przy wykorzystaniu interdyscyplinarnych materiałów
- 1.2. Zwiększenie kompetencji pracowników instytucji kultury w zakresie edukacji ekonomicznej poprzez warsztaty prowadzone przez specjalistów edukacji ekonomicznej.
- 1.3. Wskazanie interdyscyplinarności wiedzy ekonomicznej i jej znaczenia na każdym etapie życia oraz elementów wiedzy ekonomicznej w ramach różnych przedmiotów szkolnych (edukacji wczesnoszkolnej, matematyki, języka polskiego, geografii)

2. Opis innowacji

2.1. Metoda realizacji:

Działania edukacyjne opierają się na zestawie scenariuszy lekcji o tematyce ekonomicznej, opracowanych we współpracy ze specjalistami i metodykami. Lekcje będą także realizowane w oparciu o przygotowane materiały: książki, kolorowanki i komiksy.

2.2. Interdyscyplinarność:

Każdy scenariusz jest dostosowany do innej grupy odbiorców i jest dedykowany różnym przedmiotom szkolnym, co pozwala na pokazanie ekonomii w szerokim kontekście.

2.3. Przygotowane scenariusze lekcji:

- 2.3.1. Matematyczne śledztwo z Dżekiem
- 2.3.2. Reklama dźwignią handlu – przygotowujemy lapbooki
- 2.3.3. Kto nic nie robi, nie popełnia błędów, ale i sam niczego się nie uczy
- 2.3.4. Młody pomocnik pana Tafta
- 2.3.5. Zagrajmy z Dżekiem. Usługi w Polsce

2.4. Forma zajęć:

Instytucje kultury będą organizować warsztaty, lekcje tematyczne, spotkania online oparte na scenariuszach dostosowanych do potrzeb różnych grup wiekowych

3. Grupy docelowe

3.1. Uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych

3.2. Pracownicy instytucji kultury

4. Zakładane efekty

4.1. Dla uczniów:

- 4.1.1. Poszerzenie wiedzy ekonomicznej i praktycznych umiejętności finansowych w sposób przystępny i ciekawy.
- 4.1.2. Wzbudzenie zainteresowania ekonomią i jej rolą w codziennym życiu oraz rozwój myślenia krytycznego.
- 4.1.3. Zrozumienie interdyscyplinarnych zależności między ekonomią a innymi dziedzinami życia.

4.2. Dla pracowników instytucji kultury:

- 4.2.1. Podniesienie kompetencji pedagogicznych w zakresie edukacji ekonomicznej oraz umiejętności prowadzenia zajęć interdyscyplinarnych.
- 4.2.2. Wzbogacenie oferty edukacyjnej instytucji kultury, co może przyciągnąć nowe grupy odbiorców i przyczynić się do rozwoju oferty edukacyjnej.
- 4.2.3. Zwiększenie prestiżu instytucji kultury jako miejsc wspierających wszechstronny rozwój młodzieży.

5. Etapy wdrożenia

5.1. Przekazanie materiałów dydaktycznych:

Materiały edukacyjne zostaną dostarczone do instytucji kultury.

5.2. Szkolenie pracowników:

Przeprowadzenie cyklicznych warsztatów szkoleniowych on-line dla pracowników instytucji kultury przygotowujących do prowadzenia zajęć.

5.3. Realizacja zajęć:

Pracownicy instytucji kultury realizują scenariusze podczas zajęć z młodzieżą, dostosowując je do wieku i potrzeb uczestników.

6. Zasoby i narzędzia niezbędne do realizacji przedsięwzięcia.**6.1. Zasoby materialne:**

Pomieszczenia do prowadzenia warsztatów, dostęp do narzędzi multimedialnych, materiały dydaktyczne.

6.2. Zasoby ludzkie:

Zaangażowanie edukatorów, trenerów i specjalistów z dziedziny ekonomii do przeprowadzenia warsztatów dla pracowników instytucji

Scenariusz lekcji „Razem z Jackiem poznajemy budżet domowy”

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Przygody Przedsiębiorczego Dżeka” na podstawie komiksu „Przygody Przedsiębiorczego Jacka” autorstwa Artura Grzendy & Wojtka „Cichego” Cichonia, powstałego na bazie powieści Janusza Korczaka „Bankructwo małego Dżeka”, która w Roku Edukacji Ekonomicznej 2024, ustanowionym przez Senat RP, została wpisana na listę lektur w klasach 4-8 szkoły podstawowej. Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.PrzedsiębiorczyDzek.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA:	Uczniów/uczennic starszych klas szkoły podstawowej
CZAS TRWANIA:	45 minut.
CELE KSZTAŁCENIA:	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Słucha z uwagą tekstu czytanego przez nauczyciela, ▶ Potrafi wypowiadać się na temat wysłuchanego tekstu, ▶ Rozumie, że pieniądze biorą się z pracy rodziców i że za pracę otrzymujemy wynagrodzenie, ▶ Wie, co to jest budżet domowy i dlaczego jest ważny dla funkcjonowania rodziny, ▶ Potrafi zidentyfikować różne rodzaje wydatków w budżecie domowym i rozumie, dlaczego niektóre są bardziej istotne niż inne (potrzeby i zachcianki), ▶ Wie, jak oszczędzać pieniądze, aby spełnić swoje zachcianki.
METODY KSZTAŁCENIA:	Praca z tekstem, dyskusja, metoda samodzielnego dochodzenia do definicji pojęć ekonomicznych, metoda zajęć praktycznych
FORMY PRACY:	Indywidualna, zbiorowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Fragment komiksu pt.: Przygody przedsiębiorczego Jacka”, karty pracy, prezentacja, moneta, rzutnik.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie do tematu lekcji – Płataninka sylabowa. (3 min.) 2. Wyjaśnienie słowa „przedsiębiorczy”. (3 min.) 3. Zapoznanie dzieci z fragmentem komiksu “Przygody przedsiębiorczego Jacka” (str. 1 – 4). (3 min.) 4. Analiza treści przeczytanego fragmentu komiksu. (5 min.) 5. Karta pracy - Skąd się biorą pieniądze? (3 min.) 6. Zabawa ruchowa – Talarek. (5 min.) 7. Dyskusja na temat wydatków w budżecie domowym oraz potrzeb i zachcianek na podstawie prezentacji. (10 min.) 8. Karta pracy – Kieszonkowe. (5 min.) 9. Podsumowanie. (3 min.)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Wprowadzenie do tematu lekcji – Płatanka sylabowa (3 min.)

Przy – go – dy przed – się – bior – cze – go Jac – ka

Nauczyciel mówi sylabami tytuł komiksu. Zadaniem dzieci jest odgadnąć tytuł.

Lub

Na tablicy jest rozsypanka sylabowa i dzieci wspólnie układają tytuł komiksu.

Lub

Płatanka sylabowa znajduje się w karcie pracy (załączniku 1.) i każdy uczeń samodzielnie odgaduje tytuł komiksu.

2. Wyjaśnienie słowa „przedsiębiorczy” (3 min.)

Następnie nauczyciel wraz z uczniami robią burzę mózgów i szukają odpowiedzi na pytanie:

Przedsiębiorczy czyli jaki?

- ▶ aktywny;
- ▶ kreatywny;
- ▶ pracowity;
- ▶ samodzielny;
- ▶ zaradny;
- ▶ odważny;
- ▶ gospodarny;
- ▶ zaangażowany;
- ▶ pomysłowy;
- ▶ sprytny.

3. Zapoznanie dzieci z fragmentem komiksu “Przygody przedsiębiorczego Jacka” (str. 1 – 4) (3 min.)

Wyświetlenie komiksu na rzutniku oraz przeczytanie jego treści.

4. Analiza treści przeczytanego fragmentu komiksu (5 min.)

Dzieci odpowiadają na pytania:

- ▶ Kto występuje w komiksie?
- ▶ Co dzieci chciały kupić?
- ▶ Czego potrzebujemy, żeby coś kupić?
- ▶ Czym jest pieniądz?
- ▶ Pieniądz to środek płatniczy przyjmowany w zamian za towary i usługi.
- ▶ Skąd się biorą pieniądze?

5. Karta pracy - Skąd się biorą pieniądze? (3 min.)

Dzieci wykonują kartę pracy (załącznik 2.) - Skąd się biorą pieniądze?

Na karcie pracy wypisane są propozycje pozyskiwania pieniędzy (bankomat, totolotek, bitcoiny (wirtualna kryptowaluta), od rodziców, od babci, kieszonkowe, praca zawodowa rodziców, kradzież, bank).

Dzieci skreślają pomysły, które nie pasują do sposobu pozyskiwania pieniędzy przez rodziców.

Wskazują, który sposób pozyskiwania pieniędzy jest najlepszy i dlaczego.

6. Zabawa ruchowa – Talarek (5 min.)

Opis zabawy:

Stoimy w kole, a wylosowana osoba w środku. Dzieci na zewnątrz koła z prawej dłoni robią „dziubek” z lewej „łódeczkę”. Zaczynamy śpiewać rytmicznie, przenosząc prawą dłoń - „dziubek” z własnej dłoni - „łódeczki” do „łódeczki” sąsiada z prawej strony. W tym czasie dzieci podają sobie dyskretnie „talarek - monetę”.

Zadaniem osoby stojącej w środku jest odgadnąć, gdzie jest talarek. Jeśli go nie znajdzie po trzykrotnym zaśpiewaniu płaśu, zostaje dalej w kole. Osoba, która odgadnie, zamienia się miejscem z tą, która miała talarek.

*„Jak to miło i wesoło,
gdy talarek krąży w koło
Talar tu, talar tam,
talareczek tu i tam.*

Papierowy talarek do wydrukowania i wycięcia w załączniku 3. lub można też użyć prawdziwej monety.

7. Dyskusja na temat wydatków w budżecie domowym oraz potrzeb i zachcianek na podstawie prezentacji (10 min.)

Dyskusja w oparciu o ilustrację (załącznik 4.). Rysunek domu na środku, a w nim miejsce na potrzeby i zachcianki dzieci. Zachcianki, np.: zabawki, gry, słodycze, książki, bilet do kina, na basen, zajęcia dodatkowe. Potrzeby: rachunki za prąd, wodę gaz, jedzenie, samochód, raty kredytów, leki, ubrania.

Rozmowa z dziećmi na temat tego, co to jest budżet domowy.

To wszystkie dochody i wydatki rodziny w gospodarstwie domowym w ciągu miesiąca.

- ▶ Skąd rodzice biorą pieniądze, czyli jakie mają dochody?
- ▶ Jakie wydatki mają rodzice?
- ▶ Które z tych wydatków są niezbędne do życia w rodzinie? – potrzeby
- ▶ Bez których wydatków możemy żyć? – zachcianki
- ▶ W jaki sposób dzieci mogą spełnić swoje zachcianki?

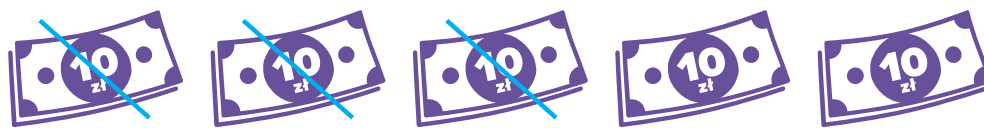

8. Karta pracy – Kieszonkowe (załącznik 5.) (5 min.)

Polecenie:

Oblicz, czy wystarczy Ci pieniędzy na zakup gry. Skreśl kwotę, którą już masz. Zapisz swoje obliczenia. Powiedz, co możesz zrobić, aby kupić grę.

I wariant – Gra kosztuje 50 zł. Dziecko ma kieszonkowe 30 zł.

$50\text{ zł} - 30\text{ zł} = 20\text{ zł}$

Wniosek:

Na zakup gry brakuje mi 20 zł, więc muszę oszczędzać jeszcze jeden miesiąc, aby ją kupić.

II wariant – Gra kosztuje 70 zł. Dziecko ma kieszonkowe 40 zł

III wariant – Gra kosztuje 90 zł. Dziecko ma kieszonkowe 50 zł

9. Podsumowanie (3 min.)

Dzieci odpowiadają na pytania:

- ▶ Skąd rodzice biorą pieniądze?
- ▶ Co to jest budżet domowy?
- ▶ Co to są potrzeby i zachcianki?
- ▶ W jaki sposób możesz oszczędzać pieniądze, by spełnić swoje marzenia?

Załącznik 1. Płatanka sylabowa

Ułóż z rozsypanych sylab tytuł komiksu. Swoją odpowiedź wpisz pod obrazkiem.

Załącznik 2. Skąd biorą się pieniądze?

Z rozsypanki wykreście pomysły, które nie pasują do sposobu pozyskiwania pieniędzy przez rodziców.

Wybierzcie, który sposób pozyskiwania pieniędzy jest najlepszy według was i dlaczego?

.....

.....

.....

Załącznik 3. Talarek

Załącznik 4. Potrzeby i zachcianki

Wypełnij swój domek na podstawie potrzebnych wydatków i zachcianek, które zauważasz w swoim domu rodzinnym. Wypisz je. Na podstawie swoich pomysłów odpowiedz na pytania nauczyciela.

W DOMU

WYDATKI:	ZACHCIANKI

Załącznik 5. Kieszonkowa karta pracy

I wariant: Gra kosztuje 50 zł. Dziecko ma kieszonkowe 30 zł.

Obliczenia: .....

II wariant: Gra kosztuje 70 zł. Dziecko ma kieszonkowe 40 zł.

Obliczenia: .....

III wariant: Gra kosztuje 90 zł. Dziecko ma kieszonkowe 50 zł

Obliczenia: .....

Scenariusz lekcji „Kto nic nie robi, nie popełnia błędów, ale i sam niczego się nie uczy”

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Przygody Przedsiębiorczego Dżeka” na podstawie książki „Bankructwo małego Dżeka” **Janusza Korczaka**, która w Roku Edukacji Ekonomicznej 2024, ustanowionym przez Senat RP, została wpisana na listę lektur w klasach 4-8 szkoły podstawowej. Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.PrzedsiębiorczyDzek.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA:	Uczennice/Uczniowie klas 4-6 szkoły podstawowej.
CZAS TRWANIA:	45 minut.
PRZEDMIOT:	Język polski.
CELE KSZTAŁCENIA:	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia elementy świata przedstawionego, ▶ opowiada o wydarzeniach fabuły, ▶ określa tematykę oraz problematykę utworu, ▶ wskazuje i omawia wątek główny, ▶ wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach oraz określa wartości ważne dla bohatera, ▶ odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia, ▶ uczestniczy w rozmowie na zadany temat, ▶ opowiada o przeczytanym tekście, ▶ korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego.
METODY KSZTAŁCENIA:	Praca z tekstem, pogadanka.
FORMY PRACY:	Grupowa, zbiorowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Tekst lektury, słownik języka polskiego (wersja papierowa lub multimedialna).
WYPOSAŻENIE TECHNICZNE:	Komputer z dostępem do Internetu, ekran multimedialny, kartki z cytatami, tablica do pisania/flipchart.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Praca ze słownikiem 2. Podział klasy na grupy, losowanie cytatu. 3. Praca nad cytatem, wyszukiwanie wydarzeń z lektury. 4. Zapis tematu lekcji. 5. Dyskusja. 6. Wypracowanie wspólnego wniosku.

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Praca ze słownikiem języka polskiego - wyjaśnienie znaczenia słowa cytata. (5 min.)

cytata - słowa przytoczone dosłownie z jakiegoś tekstu pisanego lub z czyjejś wypowiedzi ustnej

2. Nauczyciel dzieli uczniów na 4 grupy. Każda grupa losuje kartki z cytatem (wybrany i przygotowany przez nauczyciela) autorstwa Janusza Korczaka (zał. 1). (5 min.)

Propozycje cytatów:

- ▶ „Dziecko chce być dobre. Jeśli nie umie – naucz, jeśli nie wie, wytłumacz, jeśli nie może – pomóż”,
- ▶ „Pozwól dziecku błędzić i radośnie dążyć do poprawy”,
- ▶ „Dziecko ma prawo być sobą. Ma prawo do popełniania błędów. Ma prawo do posiadania własnego zdania. Ma prawo do szacunku”,
- ▶ „Nie takie ważne, żeby człowiek dużo wiedział, ale żeby dobrze wiedział, nie żeby umiał na pamięć, a żeby rozumiał, nie żeby go wszystko troszkę obchodziło, a żeby go coś naprawdę zajmowało”,
- ▶ „Dobry wychowawca, który nie włacza a wyzwala, nie ciągnie a wznosi, nie ugniata a kształtuje, nie dyktuje a uczy, nie żąda a zapytuje – przeżyje wraz z dziećmi wiele natchnionych chwil”,
- ▶ „Dzieci nie są głupsze od dorosłych, tylko mają mniej doświadczenia”.
(można samemu dopasować inne cytaty, w zależności od klasy)

3. Każda grupa pracuje nad danym cytatem. Wyjaśnia jego znaczenie. Potem odnajduje sytuacje z książki pasujące do cytatu. Następnie lider każdej grupy przedstawia wyniki grupy. (20 min.)

- ▶ „Dziecko chce być dobre. Jeśli nie umie – naucz, jeśli nie wie, wytłumacz, jeśli nie może – pomóż”: np. Nauczycielka pomaga Dżekowi w realizacji jego pomysłów, ale wie również, że chłopiec nie może zaniedbywać nauki. „Owszem, bardzo mi się twój pomysł podoba - mówi pani - ale, mój miły Dżeku, nie zaniedbuj się w nauce. Widocznie kooperatywa zabiera ci zbyt wiele czasu. Byłoby mi bardzo przykro, gdybyś stał się złym uczniem. Nie wypada nawet, żeby bibliotekarz źle się uczył, on - który powinien dawać przykład rzetelnego stosunku do książki i do wiedzy”
- ▶ „Pozwól dziecku błędzić i radośnie dążyć do poprawy”: np. Sytuacja z budzikiem: ojciec powiedział Dżekowi, że zegarek, który go budzi, ma kogucika, więc pod nieobecność taty chłopiec rozłożył budzik i szukał kogucika, nie wiedział, że to mechanizmy wewnątrz go budzą, a zegarek w ten sposób nie nadawał się do naprawy. Dżek otrzymał za to ustne upomnienie, ale już wiedział, że więcej tego nie zrobi.
- ▶ „Dziecko ma prawo być sobą. Ma prawo do popełniania błędów. Ma prawo do posiadania własnego zdania. Ma prawo do szacunku”: np. indywidualizm Dżeka przy zakupach do sklepiku.
- ▶ „Nie takie ważne, żeby człowiek dużo wiedział, ale żeby dobrze wiedział, nie żeby umiał na pamięć, a żeby rozumiał, nie żeby go wszystko troszkę obchodziło, a żeby go coś naprawdę zajmowało”: np. dotyczy Dżeka i jego chęci do bycia kupcem oraz rozwijaniem się w tym kierunku, bo to go naprawdę interesowało; „Dżek od maleńkości lubił liczyć. Zbierał i liczył zapałki, bilety tramwajowe, liczył sklepy, domy, kroki, samochody. Wie Dżek, ile jest sklepów do rogu z prawej i lewej strony. Dżek chce być kupcem”.
- ▶ „Dobry wychowawca, który nie włacza a wyzwala, nie ciągnie a wznosi, nie ugniata a kształtuje, nie dyktuje a uczy, nie żąda a zapytuje – przeżyje wraz z dziećmi wiele natchnionych chwil”: np. nauczycielka w wielu sytuacjach dopinguje uczniów swojej klasy „Nauczycielka podyktowała książki, a potem mówiła, że trzeci oddział jest bardzo ważny, bo z trzeciego oddziału przechodzi się do czwartego, że starsi chłopcy powinni już dobrze się sprawować nie tylko w szkole, ale i na ulicy, bo muszą dawać młodszemu dobry przykład”; udziela bardzo rzeczowych rad Dżekowi dotyczących założenia kooperatywy i korzystania z pomysłów siódmoklasistów; widzi pozytywne efekty pracy Dżeka i chwali go, co wyzwala w chłopcu chęć do dalszej pracy „Bardzo rozumnie zaczyna Dżek swą pracę - powiedziała pani. - Teraz jestem spokojna o waszą kooperatywę. Dżek nie jest nowicjuszem: zdał chlubny egzamin jako bibliotekarz. Przeszedł już przez próbę ogniową”; często chwali swoich uczniów „Widzicie, jak dziś było cicho i ładnie. Każdy starał się pracować najlepiej, jak tylko mógł. Nawet Dżon zupełnie porządnie napisał”.
- ▶ „Dzieci nie są głupsze od dorosłych, tylko mają mniej doświadczenia”: np. kiedy Dżek przyniósł książki do szkoły, Fil odtarńczył dziwny taniec i uniósł Dżeka do góry. Początkowo chłopiec był zły na Fila, ale potem zorientował się, że Fil zrobił mu reklamę i uczniowie zainteresowali się książkami przyniesionymi do biblioteki; nauczycielka radziła Dżekowi zbieranie rachunków żeby potem umiał się wytłumaczyć z wydanych pieniędzy - co przydało się przy sprawdzaniu finansów przez komisję rewizyjną.

4. Nauczyciel zapisuje kolejny cytat jako temat lekcji: Kto nic nie robi, nie popełnia błędów, ale i sam niczego się nie uczy” (Janusz Korczak). (5 min.)

Wypowiedział go pan Taft, kiedy Dżek połakomił się na wieczne pióra na targu, które wcale nie były wieczne i szybko się wypisały. Taft mu wtedy wytłumaczył:

Przyjacielu Fulton, wszystko, co się robi, raz się lepiej udaje, raz gorzej. Na to nie ma rady. Kto nic nie robi, ten nie popełnia błędów, ale się też nie uczy. Oszukali cię i teraz już wiesz, że jest handel uczciwy, solidny i handel szachrajski, spekulacyjny, że jest towar dobry i tandeta. Dobre wieczne pióro jest drogie, a amatorów na wieczne pióra wielu. Pióro - to nie zabawka. A czy nie ma w sklepach zegarków do zabawy, które idą tylko wtedy, kiedy się kręci? Ani śmiać się z ciebie, ani wymawiać nie mają prawa. Bądź ostrożniejszy i twoi koledzy niech się nauczą ostrożności.

5. Dyskusja – które z wydarzeń z książki odnoszą się do tego cytatu (z pkt 4)? Czy były to wydarzenia przyjemne, czy takie, których nie chcielibyśmy przeżyć? Dlaczego dopuszczamy popełnianie błędów? (5 min.)

6. Wspólny wniosek (będący parafrazą cytatu)(5 min.) np.:

Samy niczego się nie nauczymy, jeśli nic nie będziemy robić. Jeżeli będziemy próbować, to w efekcie albo odniesiemy sukces, albo nie. Ale na pewno zdobędziemy doświadczenie, które będziemy mogli wykorzystać w przyszłości.

Zadanie domowe:

Nauczyciel dzieli klasę na grupy 4-5 osobowe. Każda grupa przynosi na kolejną lekcję:

- 1 arkusz kolorowego brystolu A3,
- np. kredki, mazaki, ołówki, kolorowe długopisy, koperty/kopertki, sznurki, wstążeczki, małe klamerki, klej, taśma dwustronna, taśma klejąca, bibuła, kolorowy papier,
- przygotowane ewentualne wycinki np. zdjęcia, rysunki nawiązujące do książki o Dżeku.

Załącznik 1. Propozycje cytatów

Dziecko chce być dobre. Jeśli nie umie – naucz, jeśli nie wie, wytłumacz, jeśli nie może – pomóż.

Janusz Korczak

Pozwól dziecku błędzić i radośnie dążyć do poprawy.

Janusz Korczak

Dziecko ma prawo być sobą. Ma prawo do popełniania błędów. Ma prawo do posiadania własnego zdania. Ma prawo do szacunku.

Janusz Korczak

Nie takie ważne, żeby człowiek dużo wiedział, ale żeby dobrze wiedział, nie żeby umiał na pamięć, a żeby rozumiał, nie żeby go wszystko troszkę obchodziło, a żeby go coś naprawdę zajmowało.

Janusz Korczak

Dobry wychowawca, który nie włacza a wyzwala, nie ciągnie a wznosi, nie ugniata a kształtuje, nie dyktuje a uczy, nie żąda a zapytuje – przeżyje wraz z dziećmi wiele natchnionych chwil.

Janusz Korczak

Dzieci nie są głupsze od dorosłych, tylko mają mniej doświadczenia.

Janusz Korczak

Załącznik 2. Rozsypanka

Wydarzenia – do wydruku i pocięcia

Postanowienie Dżeka o zostaniu kupcem.	Śmierć taty Nelly.
Pomysł klasowej biblioteczki.	Oszustwa Czarliego i Adamsa.
Wizyta u pana Tafta.	Wizyta trzeciej klasy w cyrku.
Plan założenia kooperatywy (spółdzielni).	Problemy finansowe kooperatywy.
Pierwsze wpłaty i wydatki.	Wycieczka klasowa – rejs statkiem.
Kartki świąteczne dla najbliższych.	Odzyskanie rowerów.
Loteria fantowa.	

Scenariusz lekcji „Reklama dźwignią handlu” – przygotowujemy lapbooki

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Przygody Przedsiębiorczego Dżeka” na podstawie książki „Bankructwo małego Dżeka” **Janusza Korczaka**, która w Roku Edukacji Ekonomicznej 2024, ustanowionym przez Senat RP, została wpisana na listę lektur w klasach 4-8 szkoły podstawowej. Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.PrzedsiębiorczyDzek.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA:	Uczennice/Uczniowie klas 4-6 szkoły podstawowej.
CZAS TRWANIA:	90 minut.
PRZEDMIOT:	Język polski.
CELE KSZTAŁCENIA:	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia elementy świata przedstawionego, ▶ omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, ▶ wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy, ▶ określa tematykę oraz problematykę utworu, ▶ przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia, ▶ identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy, ▶ odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych, ▶ dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. rysunek, drama, spektakl teatralny), ▶ używa stylu komunikacyjnego stosownego do sytuacji komunikacyjnej, ▶ rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach, ▶ pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni, ▶ doskonalą różne formy zapisywania pozyskanych informacji.
METODY KSZTAŁCENIA:	Praca z tekstem, pogadanka, metoda zajęć praktycznych (lapbook).
FORMY PRACY:	Indywidualna, grupowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Tekst lektury, tablica multimedialna.
WYPOSAŻENIE TECHNICZNE:	Komputer z dostępem do Internetu, 1 arkusz kolorowego brystolu A3; kredki, mazaki, ołówki, kolorowe długopisy, koperty/kopertki, sznurki, wstążeczki, małe klamery, klej, taśma dwustronna, taśma klejąca, bibuła, kolorowy papier, karteczki samoprzylepne; przygotowane ewentualne wycinki np. zdjęcia, rysunki nawiązujące do książki o Dżeku.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czym jest reklama? 2. Przykłady reklam społecznych z naciskiem na promowanie czytania. 3. Jak stworzyć lapbook? 4. Przygotowanie w grupach lapbooków. 5. Prezentacja lapbooków przez grupy. 6. Podsumowanie.

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Czym jest reklama? (5 min.)

Odczytanie informacji z książki o Dżeku (s. 44-45).

Jakie ogłoszenie było reklamą biblioteczki Dżeka?

Co oznacza słowo promocja?

Wyszukanie zdania ze (s. 45), które będzie tematem lekcji – „to prawda, reklama jest dźwignią handlu”.

2. Przykłady reklam społecznych z naciskiem na promowanie czytania (10 min.)

Obejrzenie fragmentów, np.:

Cała Polska czyta dzieciom - „Otwóż” (youtube.com)

Cała Polska czyta dzieciom - „Tato, czy ty umiesz czytać?” (youtube.com)

Cała Polska czyta dzieciom - piosenka (youtube.com)

Cała Polska czyta dzieciom - „Ja jestem” (youtube.com)

3. Jak stworzyć lapbook? (5 min.)

Przepis na lapbook (youtube.com) – obejrzenie (4 min.) lub przypomnienie uczniom, jak powinien wyglądać lapbook, jakie ma zawierać elementy

4. Przygotowanie w grupach lapbooków (1 grupa = 1 lapbook), które będą reklamą książki (55 min.)

- a) W lapbooku mogą być informacje takie jak:
  - ▶ elementy świata przedstawionego: czas i miejsce akcji, bohaterowie, ich ewentualne wizerunki, plan wydarzeń (w dowolnej formie),
  - ▶ zdjęcie Janusza Korczaka, lata życia pisarza, ewentualna ciekawostka,
  - ▶ fragment mapy z zaznaczoną Ameryką i Polską
  - ▶ i inne wg pomysłu nauczyciela i uczniów.
- b) Od strony formy:
  - ▶ arkusz brystolu w formie plakatowej (płaskiej) lub rozkładanej,
  - ▶ karteczki samoprzylepne kolorowe,
  - ▶ kolorowe kopertki z zawartością,
  - ▶ ilustracje otwierane bądź w całości,
  - ▶ karteczki złożone w harmonijkę,
  - ▶ karteczki przypięte mini klamerkami do sznureczka umocowanego na kartce,
  - ▶ ewentualny rebus lub zagadka (odpowiedź na drugiej stronie),
  - ▶ i inne elementy wg wyobraźni i możliwości dzieci.

5. Prezentacja lapbooków przez grupy (10 min.)**6. Podsumowanie (5 min.)**

- a) Który lapbook może wpłynąć na podjęcie decyzji o zakupie książki? Uzasadnij odpowiedzi.
- b) Ocenienie wykonanych prac.
- c) Lapbooki warto powiesić lub położyć na jakimś stoliku, by mogły być oglądane przez innych.

Scenariusz lekcji „Matematyczna przygody Przedsiębiorczego Dżeka”

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Przygody Przedsiębiorczego Dżeka” na podstawie książki

„Bankructwo małego Dżeka”

Janusza Korczaka, która w Roku Edukacji Ekonomicznej 2024,

ustanowionym przez Senat RP, została wpisana na listę lektur w klasach 4-8 szkoły podstawowej.

Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.PrzedsiębiorczyDzek.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA: Uczniów/uczennic klas 4-6 szkoły podstawowej

CZAS TRWANIA: 45 minut

PRZEDMIOT: Matematyka

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- ▶ nabywa umiejętności związane z postawami przedsiębiorczymi, umiejętność samodzielnego definiowania prostych pojęć ekonomicznych oraz umiejętność współpracy w grupie,
- ▶ rozwiązuje proste sytuacje problemowe podczas pracy w grupie,
- ▶ rozumie pojęcie kapitału i wie na czym polega inwestowanie,
- ▶ rozumie, że pieniądź jest dobrem materialnym, które wymaga rozwagi i szacunku
- ▶ wykorzystuje umiejętności z podstawy programowej z matematyki dla klas 4-6 szkoły podstawowej:
  - dodaje, odejmuje, mnoży i dzieli w pamięci i sposobem pisemnym liczby naturalne;
  - porównuje liczby naturalne z wykorzystaniem ich różnicy lub ilorazu;
  - stosuje reguły dotyczące kolejności wykonywania działań;
  - opisuje część danej całości za pomocą ułamka.

METODY KSZTAŁCENIA:	Pogadanka, praca z tekstem, gra dydaktyczna, metoda zajęć praktycznych.
FORMY PRACY:	Grupowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Karty pracy, fragment książki „Przygody przedsiębiorczego Dżeka”.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nawiązanie do tematu. 2. Gra dydaktyczna. 3. Podsumowanie.

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Nawiązanie do tematu

Jeżeli uczniowie nie przeczytali książki “Przygody przedsiębiorczego Dżeka” należy zapoznać ich z jego historią.

Dżek Fulton urodził się w Ameryce. Gdy go poznajemy są lata 20-te XX wieku, czyli czas pomiędzy I-szą, a II-gą Wojną Światową. Co wiemy o Dżeku? Jego tata był rzemieślnikiem. Jego mama zajmowała się rodziną czyli Dżekiem i jego młodszą siostrą Merry. Dziadek Dżeka był kupcem i wspólnie z babcią prowadził sklep. Dżek rozpoczyna naukę w klasie trzeciej. W 40 osobowej klasie pojawia się nowa nauczycielka, która chce aby dzieci założyły klasową biblioteczkę. Dżek zgłasza się do jej prowadzenia i codziennego wypożyczania książek dzieciom. Na rozpoczęcie roku szkolnego dostaje od swojego dziadka 1 dolara. Pieniądze te w większości wydaje na zakup książek. Dzięki działaniom Dżeka czytelnictwo bardzo mocno rozwija się w jego klasie. Dżek po sukcesie biblioteczki postanawia prowadzić kooperatywę, taki współczesny sklepik szkolny. Sprzedaje w nim pióra, gumki, stalówki, papier, zeszyty i ołówki. W sprawach handlowych radzi się pana Tafta właściciela lokalnego sklepu. To on kontaktuje go z właścicielem hurtowni, gdzie z dużym rabatem Dżek kupuje farby, kredki, tańcuchy, pudełka z żołnierzykami, lalki, warcaby, samochodziki, klocki i pudełka z łamiągówkami. Oprócz tego udaje mu się pozyskać piłki, kule, lichtarze do świeczek, zimne ognie i różne inne ozdoby choinkowe. Wszystkie te towary przed świętami Bożego Narodzenia odsprzedaje swoim koleżankom i kolegom. Z zysku wspólnie z klasą Dżek kupuje trzy pary łyżew, piłkę do nogi dla chłopców, piłkę do ręcznej dla dziewczynek oraz kilku nowych ciekawych książek do biblioteczki. Kolejnym zakupem kooperatywy były dwa rowery. Jeden zakupiono za gotówkę, drugi na kredyt. Rowery zostają skradzione. To niestety było przyczyną końca kooperatywy. Gdyby Dżek ubezpieczył swoje rowery wówczas kooperatywa by nie zbankrutowała.

2. Gra dydaktyczna

Historia skradzionych rowerów.

W niedzielę 6 czerwca oba rowery skradziono. Ford i Taylor zrobili sobie całodniową wycieczkę rowerową za miasto. Postanowili wrócić kolejką, więc rowery oddali do wagonu towarowego. Dostali kwit, który zgubili lub im skradziono. Kiedy chcieli odebrać sprzęt bez kwitu, powiedziano im, żeby przyszli jutro, bo był straszny tłok. Ale tego samego dnia magazynier powiedział, że wydaje mu się, że rowery zostały już odebrane. Nazajutrz na komisariacie usłyszeli, że powinni byli zawiadomić policję od razu na stacji. Policjanci obiecali zająć się tą sprawą, ale uprzedzili, że nie ma większej szansy na odzyskanie tych rowerów, bo przez półtora dnia mogły zostać sprzedane, ukryte lub przemalowane. Gdyby chociaż widzieli złodzieja... A chłopcy nawet nie byli pewni, co dokładnie stało się z tym kolejowym kwitem, natomiast magazynier w tłoku i pośpiechu mógł coś przeoczyć. To był straszny cios dla całej klasy. Niektóre dziewczynki płakały, chociaż nie jeździły, bo to były męskie rowery. Wszyscy pytali:

– Co teraz będzie?

W poniedziałek byli na dworcu kolejowym i na komisariacie, we wtorek znów na dworcu i dwa razy na komisariacie. A w środę powiedziano im, żeby więcej nie przychodzili, ponieważ w razie potrzeby szkoła zostanie powiadomiona.

Fragment książki „Bankructwo małego Dżeka” str. 121-122

Postanowiliście pomóc Dżekowi rozwiązać zagadkę skradzionych rowerów. Otrzymacie za chwilę listę dwudziestu osób podejrzanych wytypowanych przez policję oraz pięć wskazówek. Rozwiążcie je po kolei a zawęźcie listę podejrzanych.

Powodzenia.

3. Podsumowanie

Warto wspomnieć, że bankructwo kooperatywy Dżeka to nie porażka. Dżek i jego koledzy nauczyli się wielu nowych rzeczy m.in. tego, że warto korzystać z ubezpieczeń.

Załącznik 1. Lista podejrzanych

Nr	Imię i nazwisko	Płeć	Wzrost [cm]	Włosy	Okulary	Zawód
1	Jacek Kowalski	M	176	jasne	T	mechanik
2	Fill Young	M	178	ciemne	T	oficer
3	Róża Nowak	K	171	jasne	N	pracownica sklepu
4	Harry Cox	M	178	ciemne	T	właściciel sklepu
5	Adrian Wachowicz	M	179	siwe	N	introligator
6	Wojciech Faliński	M	162	ciemne	T	dekarz
7	Daniel Bennett	M	170	siwe	N	malarz
8	Jagała Ludwika	K	173	ciemne	N	gospodyni domowa
9	Kryński Adam	M	178	jasne	T	rolnik
10	Allan Jackson	M	180	ciemne	T	bankier
11	Marry Sanders	K	145	jasne	T	nauczycielka
12	Chlebek Lucyna	K	172	jasne	N	sprzątaczką
13	Wójcik Robert	M	174	ciemne	T	pilot
14	Merry Martinez	K	168	ciemne	T	pracznka
15	Don Sanders	M	179	jasne	N	pastor
16	Caroline Cooper	K	173	ciemne	T	pielęgniarka
17	Waszkiewicz Anna	K	171	siwe	T	bibliotekarka
18	Sam Sanchez	M	155	ciemne	T	kupiec
19	Falak Tatiana	K	171	ciemne	N	listonosz
20	Sam Lopez	M	178	siwe	T	tramwajarz

Wskazówka 1

Przykład

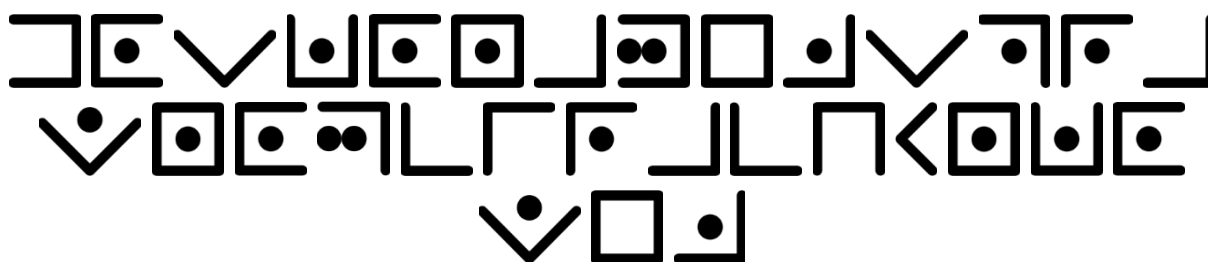
└┐┑┒┓ = ARBUZ

Kod

A	B	C	J	K	L	A	Ć	Ę	~~T~~	~~S~~	~~U~~	~~T~~	~~S~~	~~U~~
D	E	F	M	N	O	Ł	Ń	Ó	~~V~~	~~V~~	~~V~~	~~V~~	~~V~~	~~V~~
G	H	I	P	Q	R	Ś	Ż	Ź	~~X~~	~~X~~	~~Y~~	~~X~~	~~X~~	~~Y~~
									~~Z~~	~~Z~~	~~Z~~	~~Z~~	~~Z~~	~~Z~~

Odblokuj informację

┐┑┒┓└┕┖┗┘┙┚┛├┝┞┟┠┡┢┣┤┥┦┧┨┩┪┫┬┭┮┯┰┱┲┳┴┵┶┷┸┹┺┻┼┽┾┿┐

Wskazówka 2

Zadanie 1

Klasa Dżeka liczyła 40 osób. Połowa uczniów, a wśród nich Dżek, postanowiła założyć kooperatywę. Potrzebowali do tego kapitału początkowego. Uzbierali wspólnie 200 centów. Najwięcej wpłacił William Pennell bo jedną piątą potrzebnej kwoty, Dżek o 20 centów mniej, Fill jedną dziesiątą tego co William i Dżek razem, a Lilly 6 centów. Pozostałe dzieci wpłaciły po równo. Ile wynosił kapitał wpłacony przez pozostałe dzieci?

Zadanie 2

Gdyby Dżek chciał sam założyć kooperatywę mógłby wziąć kredyt, który stałby się kapitałem początkowym. Jeżeli spłata miesięczna wynosiłaby **16** (dwa razy więcej niż odpowiedź z zadania 1) centów przez ile miesięcy musiałby spłacać kredyt w wysokości 200 centów?

Zadanie 3

Uzupełnij puste pola książki magazynowej, gdzie znak (-) oznacza sprzedaż towaru klientowi, a znak (+) oznacza zakup towaru do magazynu przez kooperatywę. Stan początkowy produktów w magazynie wynosi 0. W poniedziałek dokonano pierwszych zakupów.

	zeszyt	farby	kredki	linijki	ekierki	
poniedziałek						poniedziałek
odpowiedź z zadania 2	+14	+11	+15	+11		odpowiedź z zadania 2
wtorek	-5	-3		-11	-3	wtorek
środa	-2		-12	-4	+5	środa
czwartek	+3	-10	-1	+3	-10	czwartek

Zadanie 4

Na każdym sprzedanym zeszycie Dżek planował zarobić 4 centy, na farbach i kredkach po 3 centy, a na przyborach geometrycznych po 2 centy. Odpowiedz na pytania:

- Jaki był tygodniowy dochód kooperatywy Dżeka?
- Ile wynosiłby zysk kooperatywy Dżeka, gdyby sprzedał wszystko pierwszego dnia? Złodziej miał wzrostu więcej niż ... (odpowiedź z zadania 4a) i mniej niż ... (odpowiedź z zadania 4b).

Wskazówka 3

7	Ń	Ą	Ś	Ć	N	Ę	Ł
6	K	T	W	D	I	P	Ż
5	S	C	G	U	L	Z	R
4	M	R	O	M	E	H	Ą
3	H	A	B	T	O	J	Ó
2	X	G	N	S	F	Y	Ł
1	A	R	Q	E	V	I	Ż
	1	2	3	4	5	6	7

Użyj współrzędnych i odkoduj kolejną wskazówkę:

(4,4)   (1,1)   (4,6)   (5,3)   (1,5)   (1,6)   (3,4)   (5,7)   (2,3)   (7,7)

(6,2)   (3,6)   (6,5)   (2,1)   (3,4)   (1,6)   (1,1)   (5,5)   (4,1)   (4,5)

(1,6)   (2,4)   (6,2)   (3,6)   (2,3)   (4,3)   (5,3)   (6,1)   (3,2)   (3,4)

(4,2)   (5,6)   (3,4)   (1,6)   (7,5)   (1,1)   (2,2)   (7,2)   (5,4)   (5,3)

(1,6)   (4,5)   (5,5)   (2,3)   (2,4)   (6,2)

Wskazówka 4

Oblicz

A	$7 \cdot 8 =$		N	$256 : 8 =$	
Ą	$9 \cdot 9 =$		Ń	$56 : 7 =$	
B	$232 - 54 =$		O	$100 + 18 + 35 =$	
C	$17 \cdot 6 =$		Ó	$126 : 3 =$	
Ć	$11 \cdot 4 =$		P	$3 \cdot 4 - 5 =$	
D	$91 : 7 =$		Q	$14 \cdot 7 =$	
E	$63 \cdot 4 =$		R	$113 + 58 =$	
Ę	$325 - 184 =$		S	$97 - 28 =$	
F	$17 - 8 - 5 =$		Ś	$238 \cdot 4 =$	
G	$105 \cdot 3 =$		T	$70 \cdot 5 =$	
H	$39 : 13 =$		U	$6 \cdot 6 - 7 =$	
I	$200 + 18 + 4 =$		V	$86 - 23 =$	
J	$9 \cdot 8 - 8 =$		W	$125 : 5 =$	
K	$6 \cdot 8 =$		X	$120 - 10 \cdot 8 =$	
L	$456 - 235 =$		Y	$50 \cdot 3 - 21 =$	
Ł	$87 + 128 + 351 =$		Z	$63 : 7 =$	
M	$5 \cdot 8 + 11 =$		Ż	$7 \cdot 4 =$	
			Ź	$5 \cdot 6 =$	

Teraz dobierz do liczby literę.

25   566   153   69   129   32   222   252   178   129

566   129   56   32   222   64   56   69   32   252

56   32   222   102   222   252   51   32   252

Wskazówka 5

8	drzewo	złodziei	dwa	oni	miał	kapelusze
7	rowery	podwórko	potem	kot	nigdy	on
6	rower	ulica	ona	dwóch	na	podczas
5	tam	daleko	pod	nich	którzy	być
4	godzinie	zatem	buty	drzwi	ponad	przed
3	szybko	powoli	on	bank	musiało	południe
2	skradziono	wieczorem	pies	oknem	razem	poranek
1	nogach	rano	odjechali	rower	list	noc
	A	B	C	D	E	F

E3	
F5	
D6	
C1	
E5	
E6	

B4	
A2	
C8	
A7	
B8	
D5	

Słowa są pomieszane. Ułóż z nich zdanie wskazówkę.

Scenariusz lekcji „Zagrajmy z Dżekiem: usługi w Polsce”

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Przygody Przedsiębiorczego Dżeka” na podstawie książki „Bankructwo małego Dżeka” Janusza Korczaka, która w Roku Edukacji Ekonomicznej 2024, ustanowionym przez Senat RP, została wpisana na listę lektur w klasach 4-8 szkoły podstawowej. Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.PrzedsiębiorczyDzek.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA:	Uczniów/uczennic klas 5-8 szkoły podstawowej
CZAS TRWANIA:	45 minut
CELE KSZTAŁCENIA:	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ utrwała rozumienie pojęcia usług i odróżnia sektor usług od innych sektorów gospodarki, ▶ posługuje się pojęciami z zakresu usług, ze szczególnym uwzględnieniem tych rodzajów usług, które mają największe znaczenie dla rozwoju gospodarki i życia człowieka, ▶ rozumie szczególną rolę usług finansowych w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju oraz życiu człowieka, ▶ posługuje się terminami z zakresu usług finansowych ważnych dla gospodarstwa domowego, w tym z wykorzystaniem lektury „Bankructwo małego Dżeka”, ▶ rozróżnia podstawowe rodzaje usług i ich znaczenie w Polsce, ▶ utrwała lub pogłębia znajomość położenia województw, większych miast i innych ważniejszych elementów przestrzeni geograficznej na mapie Polski oraz zróżnicowania przestrzennego wybranych usług w Polsce, ▶ w zabawie i pracy zespołowej wykazuje się uczciwością.
METODY KSZTAŁCENIA:	Pogadanka, gra dydaktyczna, praca z tekstem
FORMY PRACY:	Grupowa, zbiorowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Fragmenty „Bankructwa małego Dżeka”, gra dydaktyczna (plansza – załącznik 1, instrukcja z zasadami gry – załącznik 2, karty pytań do mapy dla pól specjalnych z cyframi – załącznik 3, karty pytań do kart 10-20-50 – załącznik 4, karty odpowiedzi do pytań na kartach 10-20-50 – załącznik 5, karta z banknotami, szablon z kartami zastępującymi kostkę i szablon z pionkami – załącznik 6).
WYPOSAŻENIE TECHNICZNE:	Wydrukowana planszowa gra dydaktyczna dla każdej z grup.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czynności organizacyjne i nawiązanie (5min.) 2. Rozdanie pakietów gry i wyjaśnienie zasad gry (5 min.) 3. Rozegranie gry w grupach (30 min.) 4. Podsumowanie (5 min.)

PRZYGOTOWANIE DO LEKCJI PRZEZ NAUCZYCIELA

Przed lekcją konieczne jest przygotowanie gry w odpowiedniej ilości dla każdej z 3-6 osobowych grup graczy (po jednym komplecie) w następujący sposób:

- a) planszę gry należy wydrukować na papierze twardszym (o większej gramaturze) lub nakleić na tekturę, najlepiej w formacie A3;
- b) należy wydrukować kartę z instrukcją – zasadami gry;
- c) należy wydrukować i pociąć karty pytań do losowania (dwustronnie – tak, aby z drugiej strony była oznaczona wartość pytania),
- d) należy wydrukować kartę poprawnych odpowiedzi do pytań z kart,
- e) należy wydrukować kartę pytań dotyczących mapy Polski do pól specjalnych (oznaczonych na planszy numerkami),
- f) należy wydrukować i pociąć banknoty do banku (alternatywnie można wykorzystać banknoty z innej gry),
- g) należy przynieść lub poprosić uczniów o przyniesienie monet, najlepiej różnych walut, także z odległych zakątków świata, aby zaciekawić uczniów – monety będą stanowić pionki do gry; alternatywnie można wydrukować i wyciąć z załączonego szablonu (na twardszym papierze lub nakleić na karton) zdjęcia 6 monet o nominale 1 (złotówki, euro, franka szwajcarskiego, dolarów – amerykańskiego, australijskiego i kanadyjskiego);
- h) należy przynieść lub poprosić uczniów o przyniesienie kostek do gry lub wydrukować i wyciąć karty z szablonu do losowania cyfr 1-6;
- i) wszystkie wydruki ze względów oszczędnościowych mogą być zrobione jako czarno-białe, ale warto choć planszę gry wydrukować w kolorze.

Przygotowane komplety gry mogą być wykorzystywane wielokrotnie, dla innych klas czy grup zajęciowych uczniów.

Ponadto:

- a) warto upewnić się czy uczniowie mają zegarki/stoperki do odmierzenia czasu i poprosić o przyniesienie ich (po 1 na grupę) lub zapewnić je dla każdej z grup;
- b) warto polecić uczniom przeczytanie „Bankructwa małego Dżeka”(realizacja lekcji bez tego elementu jest możliwa, ale uczniom będzie trudniej odpowiedzieć na niektóre pytania);
- c) należy zapewnić dostęp na lekcji do egzemplarzy „Bankructwa małego Dżeka” – każda grupa powinna mieć dostęp do wersji drukowanej lub elektronicznej, gdyż zgodnie z zasadami gry można korzystać z niej podczas rozgrywki.

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Nawiązanie (5 min.)

- Rozpocznij lekcję od pytania: „Czy możemy sobie wyobrazić życie bez funkcjonowania przedsiębiorstw sektora usługowego?”
- W ramach pogadanki uczniowie powinni dojść do wniosku, że z usług korzystamy na co dzień, podając przykłady różnych usług, bez których normalne funkcjonowanie rodziny nie byłoby możliwe (dostawa wody, energii, internetu, transport miejski, wywóz śmieci, usługi bankowe itp.).
- Podsumuj pogadankę zachęcając uczniów do bliższego poznania lub utrwalenia wiedzy z zakresu usług w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem usług finansowych, które są niezbędne w życiu każdego przedsiębiorczego człowieka.

2. Rozdanie pakietów gry i wyjaśnienie zasad gry (5 min.)

- Powiedz uczniom, że dzisiaj na lekcji/zajęciach będzie zabawa – zagrają w grupach w grę dydaktyczną, która jest metodą umożliwiającą realizację celów dydaktycznych i wychowawczych gwarantując równocześnie, że lekcja będzie atrakcyjna dla uczniów, gdyż uczymy się poprzez zabawę.
- Rozdaj pakiety gry każdej grupie (razem z jej zasadami).
- Omów pokrótce zasady gry – po szczegóły odeślij do kartki z zasadami gry.
- Poinformuj, że względu na czas lekcji rozgrywka kończy się albo zgodnie z zasadami gry, kiedy pierwszy gracz dojdzie do mety albo po 30 minutach.

3. Rozegranie gry w grupach (30 min.)

- Zadbaj, aby dobrze zorganizowane osoby odpowiadały za bank (wypłatę pieniędzy zdobytych za dobre odpowiedzi) i sprawdzanie poprawności odpowiedzi na pytania z kart.
- Wspieraj uczniów w trakcie rozgrywki, w szczególności może być konieczna pomoc w ocenie odpowiedzi na pytania z mapy (z pól oznaczonych cyframi), choć nie powinny one stanowić dla uczniów dużej trudności.

4. Podsumowanie (5 min.)

- Po zakończeniu gry spytaj każdą z grup o wynik graczy, ze zwycięzców każdej z grup możecie ułożyć ranking ogólnoklasowy wyników.
- Spytaj uczniów czy dobrze się bawili, jaką przyjmowali strategię wyboru pytań i czego się nowego nauczyli podczas gry.
- Zachęć ich do zgłębiania problematyki usług, szczególnie usług finansowych.

Zadanie domowe

Poleć uczniom porozmawiać z rodzicami/opiekunami i spytać z jakich usług finansowych korzysta ich rodzina.

Załącznik 1. Plansza gry

(w osobnym pliku w formacie A3)

Załącznik 2. Instrukcja dla graczy – zasady gry

- Rozgrywkę prowadzicie w grupach 3-6 osobowych.
- Celem gry jest dojście od punktu startowego do mety i uzbieranie jak najwięcej pieniędzy za odpowiedzi na pytania.
- Gracze posługują się pionkami w postaci monet i posuwają się do przodu na planszy (mapie Polski) rzucając kostką (lub losując karty z cyframi 1-6).
- Przed rozpoczęciem gry należy położyć na planszy karty z pytaniami, wymieszane w ramach 3 grup trudności pytań (uwaga: karty powinny być położone pytaniami do dołu, nie należy mieszać kart pomiędzy grupami o różnej trudności).
- Grę zaczyna najmłodszy gracz, kolejno rzucają kostką (lub losują kartę) starsi gracze, zgodnie z ich datami urodzenia. W przypadku korzystania z kart zamiast kostki, możecie wylosować kolejność z użyciem tych kart.
- W trakcie gry można korzystać z egzemplarzy książki „Bankructwo małego Dżeka” i własnych zeszytów przedmiotowych, nie można korzystać z internetu i innych pomocy dydaktycznych, chyba że nauczyciel wyda na to zgodę (dla wszystkich grających grup) przed rozpoczęciem rozgrywki.
- Gra kończy się, kiedy pierwszy uczestnik dotrze do jej końca nad Bałtykiem (nie jest konieczne wyrzucenie dokładnej liczby oczek, a jedynie przekroczenie mety).
- Wygrywa gracz, który zdobędzie największą liczbę złotych w momencie zakończenia gry.
- Jeden z graczy, wybrany przez zespół, powinien obsługiwać bank z banknotami, z zachowaniem uczciwości, wydając pieniądze w przypadku poprawnej odpowiedzi oraz rozmieniając je na prośbę gracza lub w razie potrzeby (brakujących banknotów o odpowiednim nominale).
- Jeden z graczy, wybrany przez zespół, powinien pilnować maksymalnego czasu na odpowiedź (1 minuta).
- Kolejny gracz z grupy, wybrany przez zespół, powinien sprawdzać/odczytywać odpowiedzi na pytania z pól specjalnych (uwaga: odpowiedzi są podawane tylko do pytań z losowanych kart)
- W trakcie gry możesz stanąć na następujących polach specjalnych:
  - oznaczonych cyframi, które wstrzymuje twój ruch na jedną kolejkę, chyba że odpowiesz poprawnie na pytanie lub się wykupisz,
  - oznaczonych znakiem zapytania, które pozwala ci zdobyć pieniądze w przypadku poprawnej odpowiedzi.

13. W przypadku stanięcia na polu oznaczonym cyframi:
  - a) odczytujesz je na głos i odpowiadasz na pytanie z puli pytań dotyczących mapy Polski,
  - b) masz maksymalnie 1 minutę na udzielenie odpowiedzi,
  - c) w przypadku braku poprawnej odpowiedzi trzasisz jedną kolejkę,
  - d) w przypadku poprawnej odpowiedzi grasz normalnie dalej,
  - e) poprawność odpowiedzi weryfikują pozostali gracze, w razie potrzeby możecie poprosić o pomoc nauczyciela,
  - f) jeśli masz pieniądze zdobyte w trakcie gry to w przypadku braku lub złej odpowiedzi możesz wykupić się i oddając 10 zł do banku nie tracić kolejki,
  - g) zwróć uwagę, że ktoś już wcześniej mógł być na tym polu i próbować odpowiedzieć na pytanie, co znacznie ułatwia ci odpowiedź na nie – warto być uważnym, słuchać odpowiedzi innych i uczyć się od nich,
  - h) pamiętaj, że strata kolejki może oznaczać, że ktoś inny szybciej dojdzie do mety i gra się zakończy, a ty stracisz szansę na zdobycie pieniędzy.
14. W przypadku stanięcia na polu oznaczonym znakiem zapytania:
  - a) masz prawo (nie obowiązek) wylosować kartę pytań, która w przypadku dobrej odpowiedzi pozwoli ci zdobyć pieniądze z banku,
  - b) są 3 pule pytań o różnym stopniu trudności (za 10, 20 i 50 zł – im większa wartość tym trudniejsze pytanie), musisz więc rozważyć relacje między potencjalnym zyskiem a ryzykiem trudności w odpowiedzi na pytanie z danej kategorii,
  - c) sam decydujesz, z której puli losujesz pytania, pamiętaj, że wygrywa ten gracz, który zdobędzie najwięcej pieniędzy w momencie zakończenia gry,
  - d) masz maksymalnie 1 minutę na udzielenie odpowiedzi,
  - e) w trakcie odpowiedzi możesz korzystać z zeszytu – notatek z lekcji oraz egzemplarza książki „Przygody przedsięwziętego Dżeka”, o ile zdążysz w czasie 1 minuty,
  - f) w przypadku braku poprawnej odpowiedzi nic się nie dzieje,
  - g) w przypadku poprawnej odpowiedzi otrzymujesz z banku kwotę odpowiadającą wartości pytania,
  - h) poprawność odpowiedzi weryfikuje inny gracz – na podstawie karteczek z poprawnymi odpowiedziami (są one oznaczone literami alfabetu i wartością, np. A10, B10..., A20..., A50...).
  - i) możesz poprosić bankiera o wymianę pieniędzy na banknoty o wyższym nominale – może w trakcie gry uda Ci się zdobyć, choć to niezmiernie trudne, rzadko spotykany w obiegu banknot o nominale 500 zł z wizerunkiem króla Jana III Sobieskiego?
15. W przypadku wyczerpania kart z danej puli trudności pytań (10-20-50 zł, co może się zdarzyć w przypadku częstego stawania na polach ze znakiem zapytania i wybieraniem przez graczy pytań o jednym stopniu trudności) gracz musi wybrać pytanie z puli z dostępnymi kartami. Karty mogą wrócić na planszę tylko po wyczerpaniu wszystkich kart z planszy (przed ponownym położeniem konieczne jest ich wymieszanie w obrębie każdej puli).
16. Po zakończeniu gry podsumuj liczbę zarobionych (poprawnymi odpowiedziami) pieniędzy. Pamiętaj, że to tylko zabawa, częściowo zależna od szczęścia rzutu kostką, a nie tylko twojej wiedzy, a pieniądze nie są prawdziwe.

Załącznik 3. Pytania do pól oznaczonych cyframi (1-16)

1. Jesteś na terenie woj. małopolskiego, które ma najwięcej z wszystkich województw obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Podaj jeden przykład takiego obiektu (z miejscowością jego położenia).
2. Centralną część woj. śląskiego, w którym właśnie jesteś, stanowi aglomeracja policentryczna, określana od nazwy stolicy województwa jako katowicka. Podaj jaką inną nazwą określa się ten typ aglomeracji, którą tworzy wiele często podobnej wielkości miast, wśród których nie ma miasta dominującego.
3. Województwa Polski znacznie różnią się pod względem liczby ludności i powierzchni. Które w kolejności jest województwo opolskie pod względem powierzchni?
4. Na terenie woj. dolnośląskiego (oraz częściowo po stronie czeskiej) położone jest najwyższe pasmo górskie Sudetów. Jak ono się nazywa i jaki jest jego najwyższy szczyt?
5. Lubuskie jest specyficznym województwem posiadającym dwie stolice. Wymień ich pełne nazwy.
6. Na terenie woj. wielkopolskiego położone jest miasto, które uznawane jest za pierwszą stolicę Polski (za czasów m.in. Mieszka I i Bolesława Chrobrego). Wymień nazwę tego słynnego miasta.
7. Jaki rodzaj przemysłu był podstawą rozwoju Łodzi w XIX i pierwszej połowie XX w., obecnej stolicy woj. łódzkiego?
8. Góry Świętokrzyskie należą do najstarszych gór Polski, powstały w podobnym okresie co Sudety, wcześniej niż Karpaty. Podaj nazwę najwyższego ich szczytu.
9. Na terenie woj. podkarpackiego znajduje się największy w Polsce (pod względem pojemności) sztuczny zbiornik wodny i duża, choć nie największa pod względem produkcji energii, elektrownia wodna. Podaj jego nazwę.
10. Podaj nazwę głównej (najdłuższej) rzeki woj. lubelskiego, pomijając płynącą częściowo wzdłuż jego granic Wisłę.
11. W woj. mazowieckim jest wiele lotnisk. Podaj nazwy dwóch głównych lotnisk międzynarodowych położonych w Warszawie i w jej pobliżu.
12. Symbolem woj. podlaskiego jest żubr, zamieszkujący jedną z najśłynniejszych puszczy w Polsce, położonych na terenie tego województwa i wpisanych na światową listę dziedzictwa UNESCO. Jaka to puszcza?
13. W woj. warmińsko-mazurskim, w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich, leży największe (pod względem powierzchni) jezioro. Jaka jest jego nazwa?
14. Jedną ze stolic woj. kujawsko-pomorskiego jest Toruń, którego piękny średniowieczny zespół miejski został wpisany na listę UNESCO. To zarazem miejsce urodzenia najśłynniejszego, znanego na całym świecie, polskiego astronoma żyjącego w XV i XVI w. oraz miasto słynące ze specjalnych wypieków. Jak nazywa się ten astronom i jakie słynne ciastka są symbolem tego miasta?

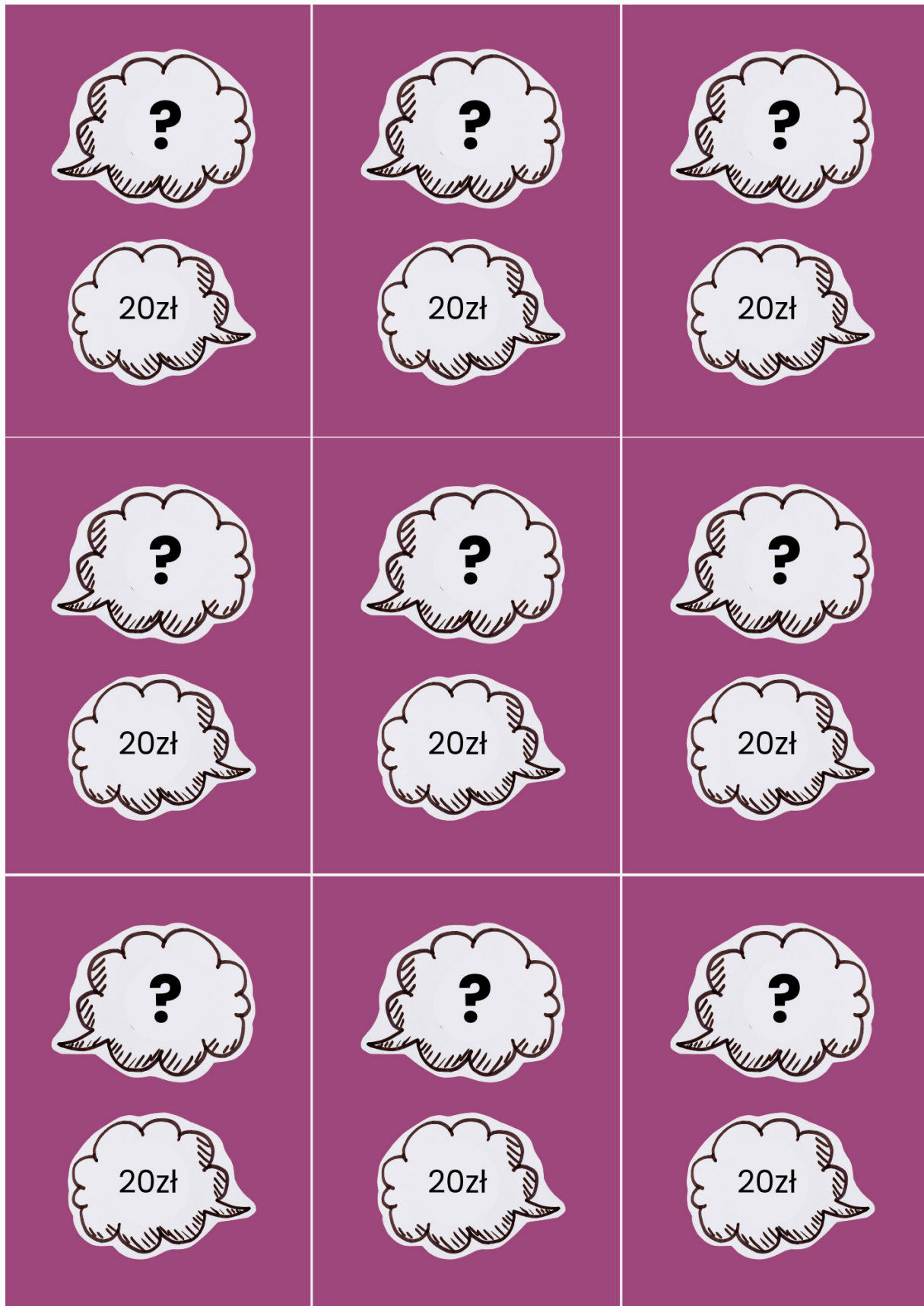
15. Na terenie woj. zachodniopomorskiego położona jest największa wyspa w Polsce. Jaka jest nazwa tej wyspy, położonej w całości na terytorium naszego kraju?
16. Stolica woj. pomorskiego jest jedna, ale wchodzi w skład aglomeracji określanej jako „Trójmiasto”. Jakie trzy miasta wchodzi w jej skład?

Załącznik 4. Karty z pytaniami o wartości 10, 20 i 50 zł

(Na osobnych, kolejnych stronach)

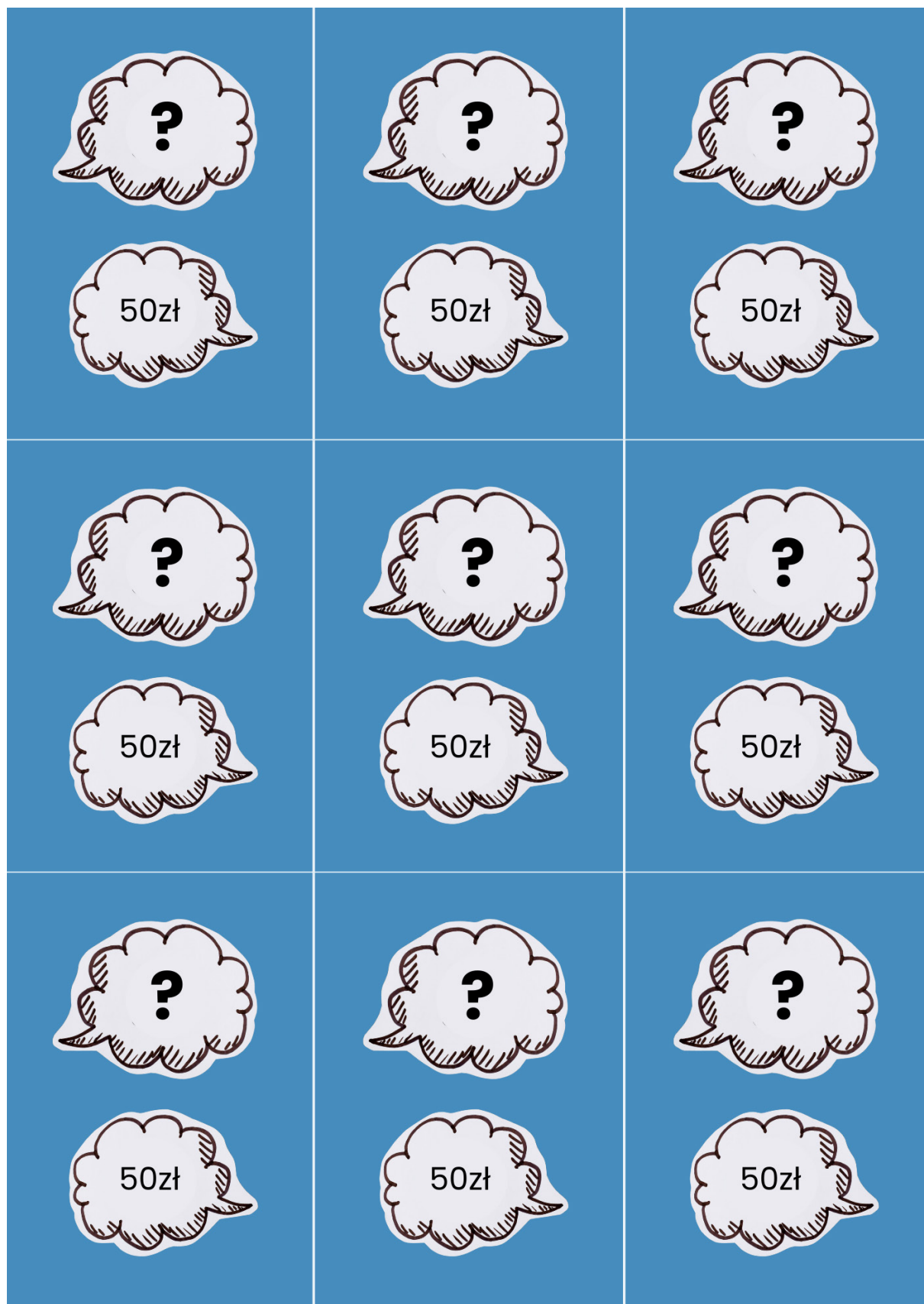

<p>A10</p> <p>Środki, jakie właściciele firmy włożyli w jej założenie i rozwój (np. pieniądze, rzeczy) to:</p> <p>a) pożyczka, b) kapitał, c) lokata bankowa.</p>	<p>B10</p> <p>Usługa finansowa, świadczona głównie przez banki, dzięki której istnieje możliwość zakupu towaru lub usługi z obowiązkiem zapłaty nie od razu, ale w późniejszym terminie to:</p> <p>a) darowizna, b) inwestycja, c) kredyt.</p>	<p>C10</p> <p>Usługi telefoniczne, pocztowe i internetowe zalicza się do następującego rodzaju usług:</p> <p>a) informacyjnych (łącznościowych), b) dystrybucyjnych (dostawczych), c) organizacyjnych.</p>
<p>D10</p> <p>Za najbezpieczniejszy rodzaj usług transportowych uznaje się transport:</p> <p>a) lotniczy, b) kolejowy, c) samochodowy.</p>	<p>E10</p> <p>Za najważniejsze z punktu widzenia wielkości światowego handlu towarami uważa się usługi transportu:</p> <p>a) wodnego śródlądowego, b) wodnego morskiego, c) lotniczego.</p>	<p>F10</p> <p>Największy udział w przewozach pasażerów i towarów w Polsce ma transport:</p> <p>a) lotniczy, b) kolejowy, c) samochodowy.</p>
<p>G10</p> <p>Do usług finansowych zaliczamy:</p> <p>a) usługi ubezpieczeniowe, b) usługi turystyczne, c) usługi rekreacyjne.</p>	<p>H10</p> <p>Który rodzaj transportu umożliwia przewóz towarów „od drzwi do drzwi”:</p> <p>a) lotniczy, b) kolejowy, c) samochodowy.</p>	<p>I10</p> <p>Dwutygodniowy wyjazd do sanatorium w Krynicy-Zdroju z pakietem zabiegów to skorzystanie przede wszystkim z następującego rodzaju usługi turystycznej:</p> <p>a) poznawczej, b) leczniczej, c) wypoczynkowej.</p>

<p>A20</p> <p>Jedne z największych centrów logistycznych w Polsce znajdują się:</p> <p>a) na Mazurach koło Olsztyna, b) w Bielanach Wrocławskich, c) koło Włocławka.</p>	<p>B20</p> <p>Port Północny, w którym m.in. odbiera się ropę naftową ze statków i wysyła gotowe produkty naftowe do klientów zagranicznych, znajduje się w:</p> <p>a) Gdańsku, b) Świnoujściu, c) Szczecinie.</p>	<p>C20</p> <p>Baza noclegowa, gastronomiczna i inne obiekty turystyczne to elementy:</p> <p>a) sieci turystycznej, b) infrastruktury turystycznej, c) walorów turystycznych.</p>
<p>D20</p> <p>Spyw tradycyjnymi tratwami z flisakami na rzece Dunajec przecina następujące góry:</p> <p>a) Tatry, b) Sudety, c) Pieniny.</p>	<p>E20</p> <p>Przedsiębiorstwo usługowe miało w zeszłym roku przychody z działalności w wysokości 2 mln zł, a koszty 1,5 mln zł. Dochód przedsiębiorstwa w tym roku wyniósł</p> <p>a) 0,5 mln zł, b) – (minus) 0,5 mln zł, c) 2 mln zł.</p>	<p>F20</p> <p>Instytucja zaufania publicznego, która przede wszystkim zbiera oszczędności od osób i firm, a następnie udziela kredytów innym firmom lub osobom, to:</p> <p>a) bank, b) zakład ubezpieczeń, c) fundusz inwestycyjny.</p>
<p>G20</p> <p>Specjalny rodzaj sklepu, w którym osoby lub mniejsze firmy mogą kupić towary w większej liczbie, po z reguły niższych cenach niż w zwykłych sklepach to:</p> <p>a) market, b) hurtownia, c) kooperatywa.</p>	<p>H20</p> <p>Którym terminem określamy sytuację, w której po podliczeniu wszystkich wydatków możemy stwierdzić, że sprzedaliśmy towar lub usługę po cenie wyższej niż koszty, które musieliśmy ponieść, żeby je kupić lub wyprodukować:</p> <p>a) zysk, b) strata, c) przychód.</p>	<p>I20</p> <p>Największą gęstością sieci kolejowej w Polsce cechuje się województwo:</p> <p>a) dolnośląskie, b) śląskie, c) wielkopolskie.</p>

<p>A50</p> <p>Pod względem wskaźnika liczby turystów korzystających z noclegów na 100 mieszkańców danego województwa dominują w Polsce:</p> <p>a) woj. małopolskie i zachodniopomorskie, b) woj. dolnośląskie i podkarpackie, c) woj. pomorskie i podlaskie.</p>	<p>B50</p> <p>Lotnisko znajdujące się pod Rzeszowem to:</p> <p>a) Balice, b) Jasionka, c) Ławica.</p>	<p>C50</p> <p>Grupa osób o wysokich kwalifikacjach, powołana przez właścicieli, w celu prowadzenia kontroli firmy, aby ustalić, czy organizacja jest prawidłowo zarządzana to:</p> <p>a) komisja rewizyjna, b) zarząd firmy, c) rada administracyjna.</p>
<p>D50</p> <p>Budżet to:</p> <p>a) lista rzeczy, które chcemy kupić, b) ilość pieniędzy, która pozostaje po opłaceniu rachunków, c) plan wydatków i dochodów na określony okres czasu.</p>	<p>E50</p> <p>Dżek z powieści Janusza Korczaka otrzymał od dziadka 1 dolara, było to ponad 100 lat temu, na początku XX wieku. Wartość pieniądza możemy zmierzyć liczbą kupionych dóbr i usług. Dolar ten był wtedy wart:</p> <p>a) więcej niż współcześnie, b) tyle samo co współcześnie, c) mniej niż współcześnie.</p>	<p>F50</p> <p>Dywidenda to:</p> <p>a) kwota, którą inwestor otrzymuje od spółki akcyjnej jako udział w jej zyskach, b) prowizja pobierana przez maklera za transakcje giełdowe z tytułu zakupu akcji spółki, c) opłata za korzystanie z karty kredytowej.</p>
<p>G50</p> <p>Liczba bankomatów w Polsce wynosi:</p> <p>a) ok. 1 tys. b) ok. 10 tys. c) ok. 100 tys.</p>	<p>H50</p> <p>Instytucja finansowa – spółka, której akcjonariuszami są banki komercyjne i Związek Banków Polskich, prowadząca bazę z informacjami na temat kredytów spłacanych przez klientów banków i SKOK-ów, to:</p> <p>a) Biuro Rzecznika Finansowego, b) Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), c) Biuro Informacji Kredytowej (BIK).</p>	<p>I50</p> <p>Jak jest główna cecha kredytu hipotecznego?</p> <p>a) jest udzielany na krótki okres czasu, zwykle nie dłuższy niż rok, b) jest zabezpieczony rodzajem zastawu na nieruchomości i służy finansowaniu zakupu domu lub mieszkania, c) jest udzielany wyłącznie dla osób mających niski dochód i ma z tego powodu specjalne niskie oprocentowanie.</p>

Załącznik 5. Odpowiedzi do pytań z kart

Pytania za 10 zł	Pytania za 20 zł	Pytania za 50 zł
A10 – b	A20 – b	A50 – a
B10 – c	B20 – a	B50 – b
C10 – a	C20 – b	C50 – a
D10 – a	D20 – c	D50 – c
E10 – b	E20 – a	E50 – a
F10 – c	F20 – a	F50 – a
G10 – a	G20 – b	G50 – b
H10 – c	H20 – a	H50 – c
I10 – b	I20 – b	I50 – b

Załącznik 6. Dodatkowe akcesoria

Karty do losowania liczb 1-6 (zastępcza kostka) – do wycięcia w przypadku braku tradycyjnej kostki

Pionki do wycięcia dla graczy – w przypadku braku prawdziwych monet lub tradycyjnych pionków

Banknoty do wycięcia (poniżej)

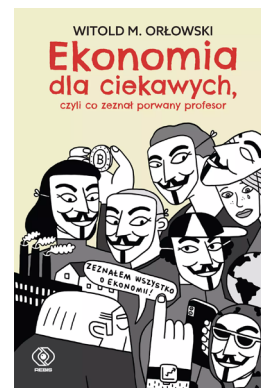
VII. Scenariusz lekcji „Kiedy Polacy będą zarabiać tyle co Niemcy?”

Porwani
Przez Ekonomię

www.PorwaniPrzezEkonomie.pl

Scenariusz na podstawie książki
prof. Witolda Orłowskiego „**Ekonomia dla ciekawych**”
w ramach projektu „Porwani Przez Ekonomię”.
Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej
na stronie www.PorwaniPrzezEkonomie.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA: Uczniów/uczennic szkół ponadpodstawowych na lekcjach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, biznesu i zarządzania, geografii oraz innych przedmiotów, na których jest poruszana tematyka ekonomiczna.

CZAS TRWANIA: 45 minut.

CELE KSZTAŁCENIA: Uczeń:

- ▶ zna i rozumie pojęcia: płaca, nierówności płacowe, wydajność pracy,
- ▶ rozumie, że w krajach o wyższych płacach są z reguły wyższe ceny i tym samym koszty życia, a w krajach o niższych płacach ceny są z reguły niższe,
- ▶ rozumie, że poziom płac wynika z różnych powodów, w tym przede wszystkim od różnic w wydajności pracy,
- ▶ wyszukuje czynniki wpływające na różnice w wydajności pracy i inne powody zróżnicowania płac,
- ▶ dyskutuje na temat różnic w wysokości płac – czy są zjawiskiem typowym i co można zrobić, aby te różnice zniwelować,
- ▶ oblicza wskaźniki wydajności pracy w ujęciu ilościowym i wartościowym,
- ▶ analizuje różnice w wysokości płac między wybranymi krajami,
- ▶ za pomocą Internetu wyszukuje dane o wysokości płac na wybranych stanowiskach w różnych krajach,
- ▶ jest przekonany, że choć zjawisko nierówności płacowych między krajami jest naturalne, to można dążyć do ich wyrównania poprzez działania na rzecz zwiększenia wydajności pracy;

METODY KSZTAŁCENIA: Dyskusja, pogadanka, mapa myśli (rybi szkielet), praca z tekstem.

FORMY PRACY: Indywidualna, grupowa, zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Fragment książki „Ekonomia dla Ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor” autorstwa Witolda M. Orłowskiego, plansza dydaktyczna (zał. nr 1), karta pracy (zał. nr 2), prezentacja (zał. nr 3).
WYPOSAŻENIE TECHNICZNE:	Komputer z dostępem do Internetu, rzutnik, flipchart/tablica do przyklepiania szkieletu ryby i wygodnego pisania na nim bądź przyklepiania zapisanych karteczek samoprzylepnych.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie przedlekcyjne (30 min.) 2. Nawiązanie (8 min.) 3. Ustalenie głównych powodów odpowiedzialnych za różnice płac (10 min.) 4. Ustalenie szczegółowych czynników wpływających na główne powody różnicy płac (20 min.) 5. Podsumowanie (7 min.)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Przygotowanie przedlekcyjne (30 min.)

Przed lekcją należy polecić uczniom przeczytanie Przesłuchania nr 1 (realizacja lekcji bez tego etapu będzie znacznie utrudniona) z książki W. Orłowskiego.

2. Nawiązanie (5 min.)

- a) Rozpocznij lekcję od nieco prowokacyjnego pytania: „czy uważacie za uczciwe to, że Niemcy zarabiają więcej od Polaków?” (zadanie pytania w kategoriach uczciwości ma na celu sprowokowanie uczniów do dyskusji).
- b) Uczniowie na podstawie własnej wiedzy i przeczuć dyskutują, bez ograniczania - być może któryś z uczniów wpadnie na zdanie, że być może to nie jest uczciwe, albo niesprawiedliwe, ale musi z czegoś wynikać – co da początek zapisania na rybim szkielecie głównego problemu: Dlaczego w wyżej rozwiniętych krajach poziom płac jest wyższy niż w Polsce?
- c) W razie konieczności wyjaśnij pojęcie płacy.

3. Ustalenie głównych powodów odpowiedzialnych za różnice płac (10 min.)

- a) Na planszy przedstawiającej szkielet ryby wpisz w „głowę” ryby główny problem („Dlaczego w wyżej rozwiniętych krajach poziom płac jest wyższy niż w Polsce?” – możesz skorzystać też z gotowego do wydruku załącznika nr 1 z wpisanym problemem).
- b) Uczniowie w trakcie dyskusji (w razie potrzeby należy posłużyć się załączoną prezentacją) ustalają główne powody odpowiedzialne za jego występowanie, w tym przede wszystkim różnice w wydajności pracy, ale także inne, drobniejsze czynniki wymienione w tekście (miejsce zamieszkania – trudności migracyjne itp.).
- c) Uczniowie poszukają przyczyn i zapisują na karteczkach, co potem jest przenoszona na rybi szkielet. Zwróć uwagę, aby główny czynnik – czyli różnice w wydajności pracy, był wypisany na głównej „ości” ryby na górze, bo powinien on być w toku lekcji najbardziej wyakcentowany.

4. Ustalenie szczegółowych czynników wpływających na główne powody różnicy płac (18 min.)

- a) Następnie podziel uczniów na grupy (w zależności od liczby przyczyn – 3-4 zespoły), w których będą dyskutować z użyciem tekstu przesłuchania nad dopisaniem „małych ości” – przyczyn wpływających na czynniki główne, przykładowo przy wydajności pracy wskazuje się jako powód m.in. wyższy poziom technologiczny (czas na pracę w grupach to maksymalnie 10 minut)
- b) Przedstawiciele poszczególnych grup przyklejają tabliczki z powodami lub zapisują pisakiem na tablicy – na wydruku rybiego szkieletu. Następuje uzupełnienie całego rybiego szkieletu.
- c) W trakcie pracy w grupach lub podczas zbiorowego uzupełniania całego rybiego szkieletu możesz użyć prezentacji „Dlaczego Niemcy zarabiają więcej od Polaków?”, ale nie wyprzedzając uczniów, tj. w pierwszej kolejności pozwalając im na samodzielne poszukiwanie czynników i przyczyn szczegółowych.
- d) Umożliw zrobienie uczniom zdjęcia wspólnego dzieła – rybiego szkieletu lub wykonaj dokumentację i roześlij mailem/ przez dziennik elektroniczny. Ma to duże znaczenie z punktu widzenia utrwalenia wiadomości.
- e) W razie potrzeby, gdyby uczniowie nie do końca rozumieli na podstawie lektury przesłuchania, wyjaśnij w trakcie pracy w tej części lekcji pojęcia nierówności płacowych i wydajności pracy. W tym celu możesz sięgnąć do fragmentów przesłuchania z książki.

5. Obliczanie wydajności pracy (7 min.)

- a) Rozdaj uczniom w tych samych grupach, w których pracowali wcześniej, zadanie do obliczenia różnic w wydajności pracy (w ujęciu wielkościowym i wartościowym) dla 2 fabryk, podając następujące dane:

Fabryka samochodów A: roczna produkcja w 100 tys. samochodów przy przeciętnej cenie 100 tys. zł za 1 samochód i zatrudnieniu 2000 ludzi.

Fabryka samochodów B: roczna produkcja w 100 tys. samochodów przy przeciętnej cenie 30 tys. euro za 1 samochód i zatrudnieniu 1000 ludzi.

Hipotetyczny kurs euro: 1 euro = 4,5 zł

Przy obliczeniach uczniowie mogą się posłużyć tabelą do obliczeń – załącznik nr 2, którą należy im wydrukować. Możesz nagrodzić grupę, która wykona obliczenia wyników jako pierwsza.

- b) W przypadku bardziej zaawansowanej grupy i wystarczającego czasu możesz poprosić o obliczenie o ile procent Fabryka B ma wyższą wydajność w ujęciu ilościowym i wartościowym od Fabryki A. W razie braku czasu może polecić wykonanie tego zadania jako domowego dla chętnych.
- c) W ramach podsumowania obliczeń zwróć uczniom uwagę, że współcześnie wydajność pracy oblicza się nie tyle w wielkości produkcji (np. liczbie samochodów), ale jej wartości (w określonej walucie) w przeliczeniu na liczbę pracowników. Wynika to z faktu, że nowoczesne towary, np. samochody mogą być bardzo zróżnicowane i trudno porównywać np. zaawansowany model Mercedesa z tanim modelem marki Dacia.

6. Podsumowanie (2 min.)

- a) Na podsumowanie lekcji zwróć uczniom uwagę, że w dłuższej perspektywie jedynym sposobem na trwały wzrost płac jest wzrost wydajności pracy, dlatego tylko w sytuacji gdy wydajność pracy Polaków dogoni wydajność niemiecką można spodziewać się wyrównania płac.
- b) Poproś uczniów, aby zaproponowali jakie działania powinny podjąć przedsiębiorstwa, aby ta wydajność pracy rosła.

Zadanie domowe

Zadanie do wykonania w grupach 2-3 osobowych:

Wyszukajcie informacje o przeciętnej płacy na danym stanowisku w Niemczech, Hiszpanii, Szwajcarii i w Polsce (ewentualnie innym, interesującym Was kraju). Przeliczcie je na złotówki, obliczcie o ile są one większe od tych w Polsce, przyjmując, że płaca w Polsce = 100.

Każda grupa 2-3 osobowa wybiera inny zawód/stanowisko.

Uwaga: uczniom nie powinno się podawać wzorów, przeliczenia powinny być dla nich dobrym ćwiczeniem rachunków.

Zadanie dodatkowe dla zaawansowanych:

Przyjmij, że wydajność pracy w fabryce o niższej wydajności wynosi 100. O ile procent wydajność w fabryce drugiej jest wyższa – w ujęciu ilościowym i wartościowym?

W ujęciu ilościowym wydajność pracy w fabryce ..... jest wyższa o .....% od fabryki .....

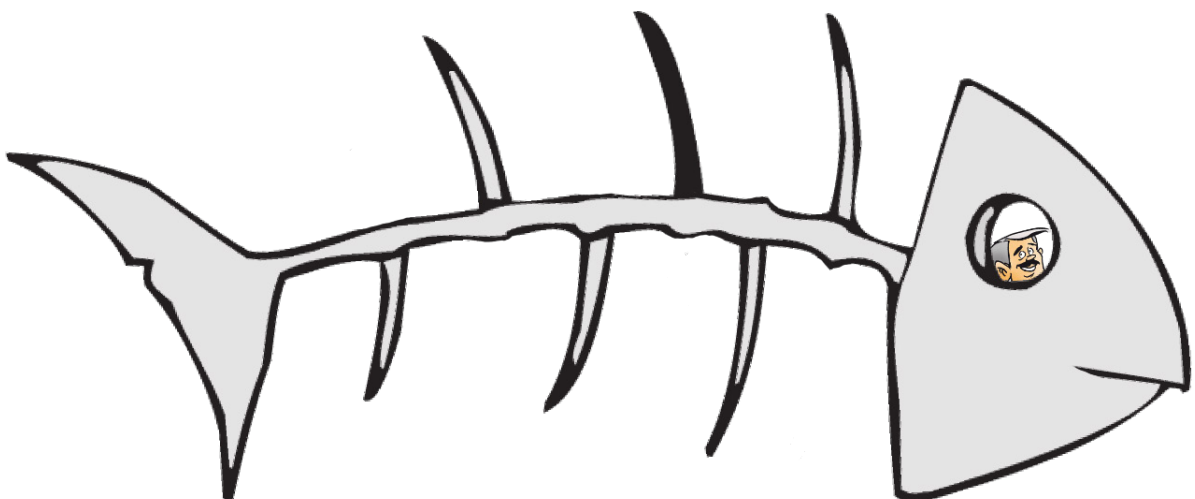
W ujęciu wartościowym wydajność pracy w fabryce ..... jest wyższa o .....% od fabryki .....

Zastanów się skąd wynikają różnice w wydajności pracy liczone ilościowo i wartościowo.

Załącznik nr 1

Na planszy przedstawiającej szkielet ryby wpisz w „głowę” ryby główny problem > „Dlaczego w wyżej rozwiniętych krajach poziom płac jest wyższy niż w Polsce?” W trakcie dyskusji z klasą ustal główne powody odpowiedzialne za jego występowanie, możecie posiłkować się tekstem umieszczonym w prezentacji. Znalezione przyczyny przenieś narybki szkielet. Główny czynnik wypisz na wyróżnionej „ości” ryby.

Załącznik nr 2. Arkusz pomocniczy do obliczania wydajności pracy

Fabryka	Fabryka samochodów A	Fabryka samochodów B
Roczna produkcja w sztukach	100 000	100 000
Przeciętna liczba pracowników w roku	2000	1000
Przeciętna cena samochodu	100 000 PLN	30 000 EUR
Kurs euro	-	1 euro = 4,5 zł
Cena samochodu wyrażona w PLN	100 000 PLN	
Wartość produkcji rocznej samochodów w PLN (liczba samochodów wyprodukowanych razy cena samochodu)		
Wydajność pracy wyrażona w wielkości produkcji (liczba wyprodukowanych w roku samochodów podzielona przez liczbę pracowników)		
Wydajność pracy wyrażona w wartości produkcji (wartość wyprodukowanych w roku samochodów podzielona przez liczbę pracowników)		
Różnica w wydajności w pracy w szt./1 pracownika		
Różnica w wydajności pracy w PLN/ 1 pracownika		

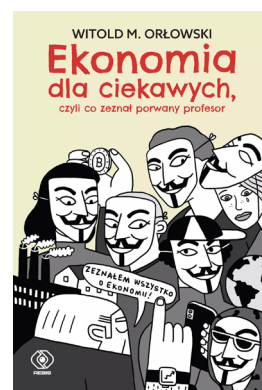
W której fabryce wydajność pracy jest wyższa? .....

Scenariusz lekcji „Mordercza spirala – czyli jak nie dać się wkręcić inflacji”

Scenariusz na podstawie książki prof. Witolda Orłowskiego „Ekonomia dla ciekawych” w ramach projektu „Porwani Przez Ekonomię”. Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.PorwaniPrzezEkonomie.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA: Uczniów/uczennic szkół ponadpodstawowych na lekcjach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, biznesu i zarządzania, geografii oraz innych przedmiotów, na których jest poruszana tematyka ekonomiczna.

CZAS TRWANIA: 45 minut (opcjonalnie 90 minut)

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- ▶ zna i rozumie pojęcia: inflacja, spirala inflacyjna, inflacja zawieszona, hiperinflacja;
- ▶ zna negatywne skutki wysokiej inflacji dla gospodarki i społeczeństwa;
- ▶ zna sposoby walki państwa z inflacją oraz ich skutki;
- ▶ rozumie, że stopa inflacji dla poszczególnych ludzi będzie różna, gdyż zależy od ich wydatków, lecz zawsze inflacja jest najbardziej dotkliwa dla osób mniej zamożnych;
- ▶ rozumie dlaczego najskuteczniejszym sposobem na zatrzymanie spirali inflacyjnej jest ograniczenie ilości pieniędzy na rynku;
- ▶ potrafi wymienić i wyjaśnić kolejne etapy powstawania spirali inflacyjnej;
- ▶ analizuje zmiany cen wybranych towarów w Polsce w latach 2000-2023;
- ▶ oblicza stopę inflacji dla przykładowego koszyka dóbr;
- ▶ jest przekonany, że koszty przerwania spirali inflacyjnej dla społeczeństwa są duże, lecz niewspółmierne do katastrofalnych efektów, jakie dla gospodarki i społeczeństwa przyniesie zaniechanie walki państwa z inflacją w dłuższej perspektywie czasu.

METODY KSZTAŁCENIA:	Praca z tekstem, pogadanka, ćwiczenia techniczne (obliczeniowe), ćwiczenia kształtujące formalnie (dedukcja), kreatywne pytanie- kreatywne myślenie, obserwacja pośrednia.
FORMY PRACY:	Indywidualna, grupowa, zbiorowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	„Przesłuchanie nr 5: Dlaczego rosną ceny?” z książki „Ekonomia dla Ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor” autorstwa Witolda M. Orłowskiego, polecenia dla uczniów 1-4 (zał. 1), prezentacja „Przesłuchanie nr 5: Dlaczego rosną ceny? Dodatkowe materiały od Profesora” (zał. 2), schemat spirali inflacyjnej (zał. 3), uzupełnianka podsumowująca (zał. 4).
WYPOSAŻENIE TECHNICZNE:	Komputer z dostępem do Internetu, rzutnik.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie przedlekcyjne (90 min.) 2. Nawiązanie – zadanie obliczeniowe (10 min.) 3. Czym jest inflacja? (5 min.) 4. Dlaczego wysoka inflacja jest taka zła? (5 min.) 5. Skąd się bierze inflacja i kto jest jej winny? (15 min.) 6. Jak walczyć z inflacją? I co będzie, jeśli się poddamy? (7 min.) 7. Podsumowanie (3 min.)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Przygotowanie przedlekcyjne (90 min.)

Rozpocznij pracę ze scenariuszem lekcji z tygodniowym wyprzedzeniem, stosując strategię odwróconej klasy. Zleć uczniom do wykonania w domu, przed lekcją, dwa zadania:

Zadanie 1

Przeczytaj uważnie treść „Przesłuchania nr 5: Dlaczego rosną ceny?” z książki „Ekonomia dla ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor” autorstwa Witolda M. Orłowskiego. Na podstawie treści przesłuchania, własnymi słowami wyjaśnij, czym jest:

- ▶ inflacja
- ▶ gra popytu i podaży
- ▶ spirala inflacyjna
- ▶ inflacja zawieszona
- ▶ hiperinflacja

Zadanie 2

Wyszukaj w Internecie artykuł dotyczący obecnego poziomu inflacji w Polsce, jej przyczyn lub konsekwencji i przeczytaj go uważnie. Zapewne nie wszystkie informacje w nim zawarte są dla Ciebie zrozumiałe. Wynotuj swoje wątpliwości i pytania dotyczące inflacji (np. pojęcia i zjawiska, których nie rozumiesz, stwierdzenia i wnioski, z którymi się nie zgadzasz itp.).

Efektom wykonania tego zadania ma być notatka z zapisanym źródłem artykułu i przemyśleniami ucznia/uczennicy.

LEKCJA W KLASIE

2. Nawiązanie (10 min.)

- ▶ Rozpocznij lekcję od łatwego ćwiczenia obliczeniowego. Powiedz uczniom, że bohaterowie książki „Ekonomia dla Ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor”, której fragment przeczytali, spierają się w kwestii wysokości i znaczenia inflacji dla ich domowych budżetów.
- ▶ Rozdaj uczniom zadania obliczeniowe (zał.1, po jednym na dwójkę uczniów) i daj im pięć minut na jego wykonanie. Niech jedna osoba z dwójki oblicza procentowy wzrost cen poszczególnych towarów/usług, a druga – stopę inflacji.
- ▶ Bohaterami każdego z zadań są rówieśnicy uczniów, którzy dokonują porównania cen określonych towarów i usług w marcu 2022 i 2023 roku. Zadaniem uczniów jest obliczenie procentowych zmian cen poszczególnych towarów/usług i stopy inflacji, jaka dotknęła każdego z bohaterów. W zadaniach celowo dobrano towary/usługi tak, by wysokość stopy inflacji, jaką obliczą uczniowie, różniła się. Wzrost cen towarów/usług w zadaniu, określono na podstawie raportu GUS „Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w marcu 2022 r.” (zał. 5)
- ▶ Po wykonaniu zadań przez uczniów zapytaj, jaka jest wysokość obliczonej przez nich stopy inflacji. Wyniki uczniów będą różne.
- ▶ Zapytaj uczniów dlaczego ich wyniki się różnią, by doszli do wniosku, że poziom wzrostu cen był różny, w zależności od towaru/usługi, jaką kupowali bohaterowie.
- ▶ Zapytaj uczniów, które towary/usługi podrożały najbardziej i jak sądzą, dla kogo z bohaterów miało to największe znaczenie. Doprowadź uczniów do wniosku, że inflacja jest najbardziej dotkliwa dla osób najmniej zamożnych, których budżet jest ograniczony i muszą przeznaczyć niemal całość dostępnych środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb.

3. Czym jest inflacja? (5 min.)

- a) Rozpocznij właściwą część lekcji od burzy mózgów, bazując na wynikach pracy uczniów przed lekcją w ramach zadania 1 i nawiązania. Zapytaj uczniów, czym jest inflacja. Na podstawie odpowiedzi uczniów skonstruuuj wspólnie z uczniami ich definicję inflacji.
- b) Wyświetl prezentację (zał.2) „Przesłuchanie nr 5: Dlaczego rosną ceny? Dodatkowe materiały od Profesora”. Prezentując slajd nr 3, powtórz definicję inflacji i wyjaśnij, że wyraża się ją stopą inflacji, o czym już wiedzą, bo sami ją przed chwilą policzyli.
- c) Poproś uczniów, by porównali, jak rosły ceny wybranych towarów w Polsce w latach 2000-2023. Doprowadź ich do wniosku, że odkąd się urodzili, ceny wszystkich towarów wzrosły, choć różnym tempie i skali. Puentując omawianie slajdu 3 obal mit, że GUS podaje nieprawdziwą stopę inflacji, wyjaśniając, że wskaźnik inflacji podawany przez GUS prezentuje przeciętny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w danym okresie.
- d) Następnie wyświetl slajd 4 prezentacji, wskazując, że stopa inflacji jest zmienna, a jej bezpieczny dla gospodarki i portfeli ludności poziom to 2-3%.

4. Dlaczego wysoka inflacja jest taka zła? (5 min.)

- a) Poprowadź uczniów do odpowiedzi na pytanie: dlaczego wysoka inflacja jest taka zła? Stosując pogadankę w myśl pytanowego układu treści – w odpowiedzi na podawane przez nich argumenty, zadawaj im kolejne logicznie następujące po sobie pytania, stawiane na podstawie ich odpowiedzi.
Np. jeśli uczniowie stwierdzą: „ludzie mają przez nią mniej pieniędzy”- zapytaj: „przecież zarabiają tyle samo, to dlaczego twierdzą, że mają mniej pieniędzy?”, gdy odpowiedzą: „bo ceny w sklepach rosną”, zapytaj dalej: „a dlaczego sprzedawcy podnoszą te ceny? i czy wszyscy podnoszą tak samo?”.
Staraj się prócz zadawania pytań, kontrolować odpowiedzi uczniów i je podważać, np. jeśli uczniowie stwierdzą: „w sklepach podnoszą ceny, bo chcą jeszcze więcej zarobić”, to zapytaj: „A myślicie, że koszty sprzedaży nie rosną? Przecież trzeba więcej zapłacić pracownikom i za prąd!” itd.
- b) Podsumuj pogadankę zestawieniem najważniejszych konsekwencji inflacji, wyświetlając slajd 5 prezentacji.

5. Skąd się bierze inflacja i kto jest jej winny? (15 min.)

- a) Zapytaj uczniów: Kto w takim razie jest winny inflacji? Sprowokuj ich do swobodnego, wręcz emocjonalnego wygłaszania swoich opinii, by zobaczyli, że każda grupa obwinia innych: konsumenci winią sklepikarzy, sklepikarzy producentów, producenci pracowników domagających się podwyżek i rząd itd.
- b) Po udzieleniu przez uczniów odpowiedzi (zapewne wskażą różnych winnych), wyświetl slajd 6. prezentacji i poproś uczniów, by to oni wyjaśnili Tobie jego przesłanie. Podsumowując wypowiedź uczniów, podkreśl, że każdy przyczynia się do powstawania inflacji.
- c) Następnie, by uczniowie zrozumieli mechanizm powstawania inflacji i zagrożenia spiralą inflacyjną, zastosuj zmodyfikowaną na potrzeby lekcji metodę kreatywnego pisania- kreatywnego myślenia:
  - ▶ Podziel uczniów na grupy 3-4 osobowe i rozdaj każdej z grup schemat powstawania inflacji (zał. 3), nie informując ich, co prezentuje otrzymany materiał.
  - ▶ Zadaniem uczniów będzie krótkie odpowiadanie na kolejne pytania na schemacie, podążając za strzałkami. Poproś, by każda grupa rozpoczęła swoją pracę nad uzupełnianiem ryciny od lewego dolnego rogu.
  - ▶ Przebieg pracy będzie następujący:
  - ▶ każda grupa uczniów odpowiada na pytanie pierwsze: „Co robią dostawcy towarów?” w sytuacji impulsu do wzrostu cen i zapisuje przy nim na schemacie swoją odpowiedź,
  - ▶ następnie każda grupa przekazuje schemat ze swoją odpowiedzią kolejnej grupie, zgodnie z ruchem wskazówek zegara, by ta, na podstawie pracy poprzedników, odpowiedziała na kolejne pytanie: „Co robią sprzedawcy w sklepach?” i przekazała schemat kolejnej grupie, by ta z kolei zmierzyła się z kolejnym pytaniem, itd.
  - ▶ Przekazywanie schematów między grupami odbywa się po każdym pytaniu, na sygnał zmiany wydany przez nauczyciela, aż schematy zostaną w pełni uzupełnione odpowiedziami na pytania.
  - ▶ W ten sposób każdy ze schematów będzie końcowo zawierał historię rozwoju inflacji napisaną krok po kroku przez kolejne grupy.
  - ▶ Po uzupełnieniu schematów wyświetl uczniom slajd 7 prezentacji. Proś kolejno uczniów z różnych grup, by opowiadali krok po kroku, co dzieje się na rynku w danym momencie. Animacja przygotowana na slajdzie, pozwoli Ci na stopniowe odkrywanie kolejnych etapów wzrostu inflacji i nakręcania się spirali inflacyjnej.
  - ▶ Po zakończeniu historii opowiedzianej przez uczniów, podkreśl, że taki mechanizm nazywany jest spiralą inflacyjną!

6. Jak walczyć z inflacją? I co będzie, jeśli się poddamy? (7 min.)

- Tę część lekcji poprowadź metodą pogadanki, zadając uczniom pytania i udzielając kolejnych wyjaśnień.
- a) Zapytaj uczniów: co można zrobić, by przerwać spiralę inflacyjną? Zapewne uczniowie odpowiedzą, że należy zakazać sprzedawcom podwyższać ceny, gdyby na to nie wpadli – podpowiedz im to rozwiązanie.
  - b) Wyświetl slajd 8 prezentacji i wyjaśniając dlaczego takie rozwiązanie nie jest dobre. Zapytaj, czy rodzice opowiadali im o kolejkach do sklepów w okresie PRL i wyjaśnij dlaczego powstawały.
  - c) Zapytaj, czy mają pomysł na jakieś inne rozwiązanie? Wysłuchaj propozycji uczniów, a następnie wyświetl slajd 9 prezentacji tłumacząc, dlaczego jedyną receptą na przerwanie spirali inflacyjnej jest ograniczenie ilości pieniędzy na rynku. Podkreśl, że jest to kluczowe zadanie władz państwowych prowadzących politykę pieniężną w danym kraju. Zapytaj, jakie niekorzystne skutki niesie jednocześnie to rozwiązanie.

- d) Następnie zapytaj uczniów, co się stanie, jeśli nie podejmiemy walki i nie przerwiemy spirali inflacyjnej. Gdy uczniowie podadzą pomysł gwałtownego wzrostu cen, wyświetl slajdy 10. i 11. prezentacji. Wyjaśnij czym jest hiperinflacja, na przykładach gwałtownych wzrostów cen w Niemczech i Wenezueli.
- e) Podkreśl, że działania państwowe w postaci ograniczania ilości pieniędzy na rynku, m.in. poprzez podnoszenie stóp procentowych, czy ograniczanie wydatków z budżetu państwa, pomimo swej dotkliwości dla obywateli, są konieczne. Inaczej czeka nas katastrofalna w skutkach hiperinflacja.

7. Podsumowanie (3 min.)

- a) Na podsumowanie lekcji rozdaj każdemu z uczniów prostą uzupełniankę (zał.4) i daj uczniom 2 minuty na jej wypełnienie.
- b) Wyświetl slajd 12 prezentacji, by uczniowie sprawdzili poprawność swoich odpowiedzi.

Zadanie domowe

Zadanie 1

Czy znasz Gapminder? Jest to narzędzie umożliwiające analizę zmian poziomu różnych wskaźników w czasie w niemal wszystkich krajach świata. Wykorzystaj Gapminder do analizy zmian poziomu inflacji w latach 1960-2020, klikając link: [https://www.gapminder.org/tools/#\\$model\\$markers\\$line\\$encoding\\$y\\$data\\$concept=inflation_annual_percent&space@=country&time;=&scale\\$type:null&domain:null&zoomed:null;=&frame\\$value=2020;=&chart-type=linechart&url=v1](https://www.gapminder.org/tools/#$model$markers$line$encoding$y$data$concept=inflation_annual_percent&space@=country&time;=&scale$type:null&domain:null&zoomed:null;=&frame$value=2020;=&chart-type=linechart&url=v1)

- ▶ z prawej strony wykresu wybierz minimum pięć krajów (w tym Polskę), których przebieg zmian inflacji chcesz zaobserwować,
- ▶ naciśnij „play” i zaobserwuj jak zmieniał się poziom inflacji w tych krajach na przestrzeni 60 lat. Zapisz najważniejsze wnioski ze swoich obserwacji.

Zadanie 2

Wróć do artykułu o inflacji znalezionej w Internecie, który przeczytałaś/eś przygotowując się do lekcji w ramach zadania 2. Czy po lekcji rozviały się Twoje wątpliwości? Czy znasz już odpowiedzi na pytania, które wcześniej cię nurtowały? Odnotuj wyjaśnienia przy tych pytaniach, na które znasz już odpowiedzi. O kwestie, które nadal pozostają do wyjaśnienia zapytaj na następnej lekcji swojego nauczyciela.

Załącznik 1.

Polecenie 1

Majka nie mogła przestać myśleć o tym, co mówili jej koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. „Co oni opowiadali za bzdury?! Udowodnię im, że nie mają racji! Inflacja jest bardzo wysoka!” – pomyślała i postanowiła odszukać jakiś stary paragon z zakupów. Nie było to trudne, gdyż obok wyprowadzania psa na spacer, drobne zakupy spożywcze to jej główny obowiązek domowy. Znalazła paragon za zakupy w spożywczaiku z marca 2022, pełniący obecnie rolę zakładki do książki. Rano, jeszcze przed szkołą, wybrała się do pobliskiego sklepu i kupiła dokładnie te same produkty, co rok temu. Zestawiła ceny z paragonu z 2022 i dzisiejszego, w poniższej tabeli:

	Cena w roku 2022	Cena w roku 2023	O ile % wzrosła cena?
Chleb słowiański	5,39	5,99	
Mleko 2,0%	3,59	4,59	
Ser biały półtłusty	5,39	5,89	
Makrela wędzona	6,79	7,59	
Filet z piersi kurczaka	18,90	22,90	

Obliczcie, o ile procent wzrosły ceny poszczególnych towarów zakupionych przez Majkę i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli.

Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla koszyka Majki, zgodnie z poniższym wzorem:

$$\text{stopa inflacji} = \left(\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1 \right) * 100\%$$

Polecenie 2

Julka zastanawiała się nad tym, co mówili jej koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. „Czemu oni się tak nakręcają? Przecież ceny wcale tak nie wzrosły...”. Zaczęła przeglądać swoje zakupy internetowe w tym samym miesiącu ubiegłego roku, gdy kupiła kilka ubrań i akcesoriów elektronicznych i wpisała kwoty do tabeli. Potem pogrzebała w Internecie i dopisała obok nich aktualne ceny tych samych, lub bardzo podobnych rzeczy.

	Cena w roku 2022	Cena w roku 2023	O ile % wzrosła lub zmalała cena?
Jeansy	89,99	95,99	
Sneakersy	119,99	135,99	
Ramoneska	115,99	125,99	
Myszka do kompa	160,99	154,99	
Kamerka internetowa	184,00	175,00	

Obliczcie, o ile procent wzrosły lub zmalały ceny towarów zakupionych przez Julkę i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli. Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla koszyka Julki, zgodnie z poniższym wzorem:

$$\text{stopa inflacji} = \left(\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1 \right) * 100\%$$

Polecenie 3

Kuba nie mógł przestać myśleć o tym, co mówili jego koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. Był pewny, że poszły do góry i to bardzo, bo odkąd jego babcia zachorowała, pomaga jej, opłacając przez Internet rachunki za mieszkanie. Wszedł na konto i porównał, ile babcia płaciła za mieszkanie w tym samym miesiącu zeszłego roku i teraz.

	Koszt w marcu 2022	Koszt w marcu 2023	O ile % wzrosła cena?
Czynsz dla spółdzielni mieszkaniowej	529,00	589,00	
Prąd	75,40	89,50	
Gaz	62,58	74,94	
Wywóz śmieci	23,00	24,50	
Abonament za telefon i internet	39,99	44,99	

Obliczcie, o ile procent wzrosły poszczególne rachunki babci Kuby i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli. Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla rachunków babci Kuby, zgodnie z poniższym wzorem:

$$\text{stopa inflacji} = \left(\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1 \right) * 100\%$$

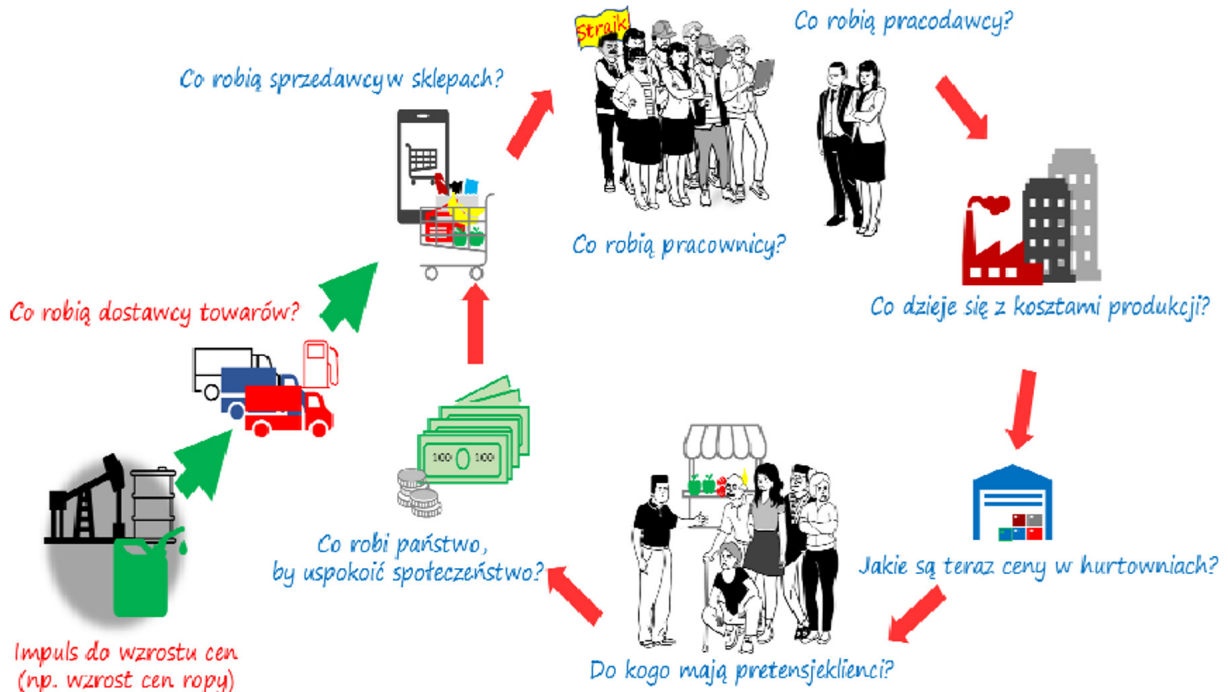
Polecenie 4

Michał myślał o tym, co mówili jego koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. „Kurcze, rzeczywiście w zeszłym roku kieszonkowe mi spokojnie wystarczało, a teraz brakuje mi kasy na podstawowe wydatki... Pracę muszę odpuścić, bo trzeba przysiąc z powtórkami do matury! Ciężko będzie przekonać rodziców, by dali mi więcej pieniędzy, bez mocnych argumentów... Policzę, ile mi brakuje kasy przez tą całą inflację i może ich przekonam...” – postanowił. Zestawił w tabeli wartości swoich „podstawowych wydatków” miesięcznych, na podstawie cen sprzed roku i obecnych. „Będzie to mój as w rękawie w dyskusji z rodzicami” -pomyślał Michał zadowolony z siebie.

	Cena w roku 2022	Cena w roku 2023	O ile % wzrosła cena?
Karnet na siłownię	149,00	169,00	
Benzyna do skutera	258,40	293,70	
Burger raz w tygodniu (x4)	91,96	107,96	
Prenumerata magazynów	19,50	25,90	
Kody do ulubionej gry	53,90	59,90	

Obliczcie, o ile procent wzrosły poszczególne wydatki Michała i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli. Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla wydatków Michała, zgodnie z poniższym wzorem:

$$\text{stopa inflacji} = \left(\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1 \right) * 100\%$$

Załącznik 3.

Na podstawie: W.M.Orłowski z wykorzystaniem ikon Microsoft 365

Załącznik 4.

Uzupełnij luki w tekście.

Systematyczny wzrost cen nazywamy _____,
a przeciętne tempo wzrostu cen
w procentach - _____.

Ceny nie rosną w sposób jednolity: raz wolniej, raz szybciej.
Inflacja powoduje szereg kosztów gospodarczych. Jeśli wyrwie
się spod kontroli i zmieni w _____ (idącą
w setki, tysiące lub miliony procent) koszty są przerażające.
Wszystkim się wydaje, że za inflację odpowiadają inni.
Głównym problemem jest możliwość powstania
_____: rosną ceny, w odpowiedzi na to
rosną płace, a to powoduje dalszy wzrost cen.
Spirali inflacyjnej nie da się powstrzymać zakazami
podwyższania cen. Jedyna sprawdzona metoda to
_____.

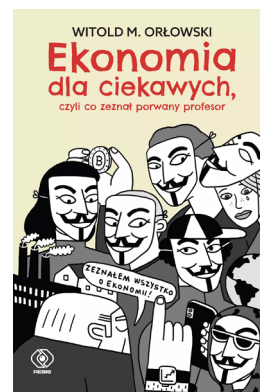

Scenariusz lekcji „Dlaczego część ludzi nie ma pracy?”

Scenariusz na podstawie książki
prof. Witolda Orłowskiego „Ekonomia dla ciekawych”
w ramach projektu „Porwani Przez Ekonomię”.
Scenariusz dostępny w wersji elektronicznej
na stronie www.PorwaniPrzezEkonomie.pl

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA:	Uczniów/uczennic szkół ponadpodstawowych na lekcjach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, biznesu i zarządzania, geografii oraz innych przedmiotów, na których jest poruszana tematyka ekonomiczna.
CZAS TRWANIA:	45 minut
CELE KSZTAŁCENIA:	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ wie co to jest rynek pracy, podaź pracy, popyt na pracę, płaca, bezrobocie, stopa bezrobocia, płaca minimalna; ▶ zna rodzaje bezrobocia; ▶ wyjaśnia dlaczego nie wszyscy ludzie pracują; ▶ potrafi wskazać w jakiej sytuacji nierównowaga między podażą i popytem na rynku pracy nie jest zjawiskiem negatywnym; ▶ potrafi wyjaśnić w przyczyny niskiego bezrobocia oraz jakie działania prowadzą do niwelowania zbyt wysokiego bezrobocia; ▶ wyjaśnia zależność między stopą bezrobocia a zmianą wysokości płac.
METODY KSZTAŁCENIA:	Pogadanka, burza mózgów, metoda tekstu przewodniego, metoda niedokończonych zdań, metoda odwróconego trójkąta.
FORMY PRACY:	Indywidualna, grupowa, zbiorowa.
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:	Prezentacja, prezentacja nt. bezrobocia, karty pracy.
WYPOSAŻENIE TECHNICZNE:	Komputer, rzutnik.
ETAPY LEKCJI:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Puzzle rynku pracy - nawiązanie do lekcji (10 min.) 2. Części zasadnicze (25 min.) 3. Czy wiesz dlaczego nie wszyscy mają pracę? (10-12 min.) 4. Jak uważasz? (12-15 min.) 5. Podsumowanie – rodzaje bezrobocia oraz zadanie domowe (10 min.)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Nawiązanie (10 min.)

- a) Najpierw nauczyciel wykonuje czynności organizacyjne.
- b) Następnie rozpoczynasz lekcję od krótkiej pogadanki przy użyciu prezentacji prof. W. Orłowskiego, na temat podstawowych pojęć związanych z rynkiem pracy: rynek pracy, podaź pracy, popyt na pracę, płaca, bezrobocie, stopa bezrobocia, płaca minimalna. Nauczyciel pokrótce wyjaśnia pojęcia.
- c) Podsumowaniem wprowadzenia do lekcji jest burza mózgów w parach, podczas której uczniowie dopasowują pojęcia do definicji - nauczyciel rozdaje uczniom puzzle (karta pracy 1), a uczniowie w parach dopasowują puzzle.

2. Części zasadnicze (25 min.)

a) Czy wiesz dlaczego nie wszyscy mają pracę? (10-12 min.)

Praca z tekstem książki – s.144-148.

Prosisz uczniów o przeczytanie tekstu – indywidualnie lub jeden z uczniów odczytuje tekst.

Następnie wyjaśniasz instrukcję działania:

- ▶ Uczniowie na podstawie kolejnych fragmentów tekstu odpowiadają na zadane w karcie pracy pytania (karta pracy 2).

Na zakończenie ćwiczenia wskazani uczniowie odczytują przygotowane odpowiedzi, zaś nauczyciel je weryfikuje.

b) Jak uważasz? (12-15 min.)

Metodą niedokończonych zdań, która rozwija kreatywność i uczy prezentacji własnego zdania uczniowie będą wyrażali swoje pomysły.

- ▶ Wyjaśnij uczniom, że metoda niedokończonych zdań wymaga szybkiej reakcji w postaci odpowiedzi na zadane pytanie. Nie należy się zbyt długo zastanawiać nad odpowiedzią. Po odpowiedzi na pytanie przez wszystkich wspólnie skomentowane zostaną usłyszane odpowiedzi – które były zaskakujące, z którymi uczniowie się nie zgadzają.
- ▶ Podziel klasę na trzy grupy i wyświetl na tablicy lub powiedz następujące zdania poszczególnym grupom:
- ▶ Grupa 1:
Nierównowaga na rynku pracy nie jest zjawiskiem negatywnym, kiedy/w sytuacji: ...
- ▶ Grupa 2:
Nierównowaga na rynku pracy jest zjawiskiem negatywnym, kiedy/w sytuacji: ...
- ▶ Grupa 3:
Zmiana płac wpływa na poziom bezrobocia w następujący sposób: ...
- ▶ Uczniowie z poszczególnych grup po kolei podchodzą do tablicy i prezentują własne propozycje dokończenia zdań i zapisują je na tablicy .
- ▶ Po odpowiedzi wszystkich uczniów następuje podsumowanie i refleksja.

3. Podsumowanie (10 min.)

Wyjaśniasz uczniom, że na podstawie rozdziału 9, w tym omawianego fragmentu tekstu dowiedzieliśmy się, że możemy wyróżnić różne rodzaje bezrobocia. Metodą mapy pojęciowej (mózgu) uporządkowane zostaną poznane informacje:

- ▶ Rysujesz na tablicy mapę pojęciową (karta pracy 4), w której centrum zapisujesz słowo „Rodzaje bezrobocia” oraz rysujesz promienie, które podpisujesz rodzajami bezrobocia.
- ▶ Uczniowie mają za zadanie w swoich zeszytach wyjaśnić poszczególne rodzaje lub jeśli pozostało zbyt mało czasu wywołani uczniowie mają wyjaśnić, co oznaczają poszczególne rodzaje bezrobocia.
- ▶ Przy użyciu prezentacji prof. W. Orłowskiego nt. bezrobocia wyjaśniasz dlaczego bezrobocie nigdy nie spada do zera.

Zadanie domowe

Poproś uczniów, aby na karcie pracy (karta pracy 5) wypisali z jednej strony trójkąta przyczyny, zaś z drugiej skutki bezrobocia.

Załącznik 1. Puzzle rynku pracy

RYNEK PRACY	TO CAŁOŚĆ UMÓW MIĘDZY PRACODAWCAMI I PRACOWNIKAMI, KTÓRZY ZA DRODZE POROZUMIENIA USTALAJĄ WARUNKI ZATRUDNIENIA I PŁACY
PODAŻ PRACY	LICZBA OSÓB, KTÓRE SĄ GOTOWE PODJĄĆ PRACĘ (PRACUJĄCY I BEZROBOTNI)
POPYT NA PRACĘ	LICZBA PRACOWNIKÓW, KTÓRYCH PRACODAWCY CHCIELIBY ZATRUDNIĆ
PŁACA	WYNAGRODZENIE ZA PRACĘ

BEZROBOCIE	SYTUACJA NA RYNKU PRACY, W KTÓREJ PODAŻ NA PRACĘ JEST WIĘKSZA OD POPYTU
STOPA BEZROBOCIA	WSKAŹNIK MIERZĄCY SKALĘ BEZROBOCIA

Załącznik 2. Pytania do fragmentu podręcznika

Pytania do fragmentu podręcznika prof. Witolda M. Orłowskiego pt. *Ekonomia dla Ciekawych*, czyli co zeznał porwany profesor. (s.144-148)

1. Jaki skutek przy wysokim bezrobociu ma niewielkie obniżenie płac?

---

2. Czy zmiana płac zawsze prowadzi do równowagi podaży i popytu na rynku pracy?

---

3. Co to jest bezrobocie strukturalne?

---

4. W jakiej sytuacji prawo pracy może stać się barierą w niwelowaniu bezrobocia?

---

5. W jakiej sytuacji zasiłek dla bezrobotnych może być przyczyną wzrostu bezrobocia?

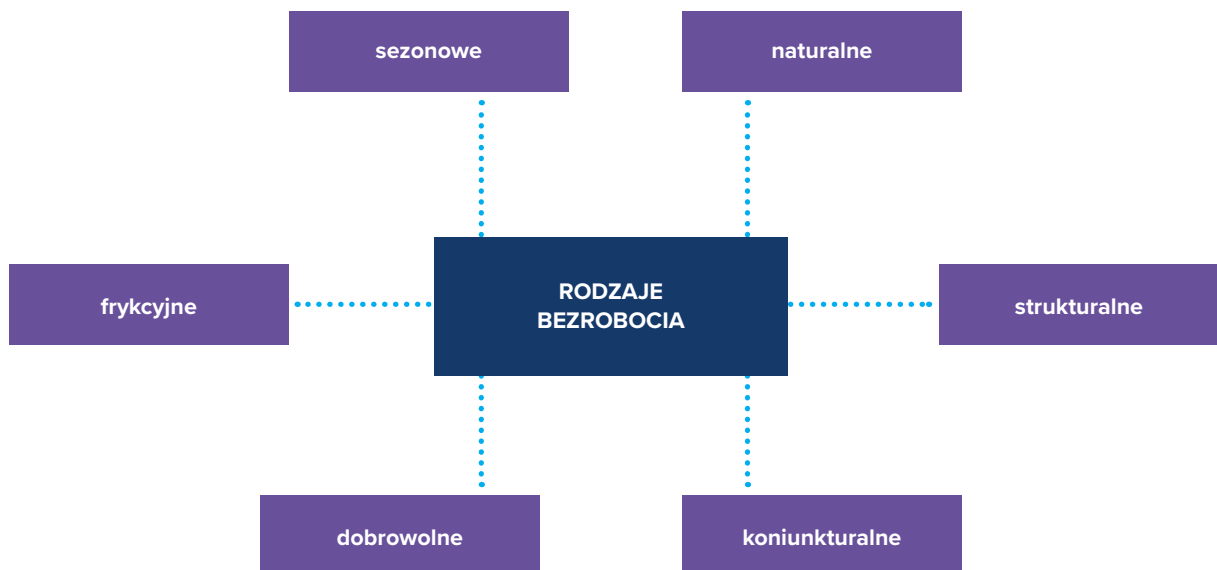

Załącznik 3. Mapa pojęciowa – Rodzaje bezrobocia

Pakiet edukacyjny

dla lokalnych i regionalnych instytucji kultury

© Warszawski Instytut Bankowości

2024

Ministerstwo
Finansów

Dofinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej,
którego dysponentem jest Minister Finansów